

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ: ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ
Μια ποιοτική αξιολόγηση

VOLUME 22 ISSUE 1 Φεβρουάριος 2025
BIMONTHLY ELECTRONIC NEWSLETTER
ISSN (online): 2421-8111

Επιμέλεια: Καθηγητής Ανδρέας Θεοφάνους και Δρ Γιάννος Κατσουρίδης

Ανδρέας ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ – Οι μεγάλες προσδοκίες και η πραγματικότητα

Γιάννος ΚΑΤΣΟΥΡΙΔΗΣ

Η ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΥΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

Στέφανος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

Μιχάλης ΚΟΝΤΟΣ

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ - Το τέλος των «ώριμων καρπών» και οι νέες προκλήσεις

Νικόλας ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΥΟ ΧΡΟΝΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

Ειρήνη ΠΟΓΙΑΤΖΗ

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΔΥΟ ΕΤΩΝ

Σάββας ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

Ο ΔΙΖΩΝΙΚΟΣ ΤΡΑΓΕΛΛΑΦΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΣΩΣΗ, ΞΑΝΑ, ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Νικολέττα ΚΟΥΡΟΥΣΙΗ

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ: ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Σωτήρης ΚΑΤΤΟΣ

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ: ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΦΑΠΤΟΜΕΝΗΣ

CYPRUS CENTER FOR EUROPEAN AND INTERNATIONAL AFFAIRS
University of Nicosia

1993-2025 THIRTY-TWO YEARS OF POLICY FORMULATION AND ANALYSIS

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ
Οι μεγάλες προσδοκίες και η πραγματικότητα

*Ανδρέας Θεοφάνους
Πρόεδρος του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και
Διεθνών Υποθέσεων*

Όταν ανακοινώθηκε ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα ήταν υποψήφιος για την Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας υπήρχαν μεγάλες προσδοκίες. Στην πορεία του χρόνου όμως άρχισαν να δημιουργούνται αμφιβολίες καθώς διαφαίνεται ότι υπήρχε επικέντρωση στην εικόνα αντί στην ουσία. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης κέρδισε τις εκλογές παρά τα οποιαδήποτε προβλήματα και αντιφάσεις που παρουσιάστηκαν. Υπογραμμίζεται ότι πολλοί ψηφοφόροι δεν εμπιστεύοντο τον Αβέρωφ Νεοφύτου και το ΑΚΕΛ. Εν ολίγοις ο Νίκος Χριστοδουλίδης στηρίχθηκε αφ' ενός στους ψηφοφόρους που πίστευαν σ' αυτόν και αφ' ετέρου σε εκείνους που τον θεωρούσαν το λιγότερο κακό υπό τις περιστάσεις.

Ο διορισμός του πρώτου Υπουργικού Συμβουλίου δεν δημιούργησε ιδιαίτερο ενθουσιασμό παρά τις ορισμένες αξιόλογες εξαιρέσεις. Ούτε και ο ίδιος ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν θα μπορούσε εύλογα να ισχυρισθεί ότι το Υπουργικό Συμβούλιο και ο ευρύτερος κύκλος συνεργατών του ήταν/είναι αποτέλεσμα επιλογής «των άριστων των άριστων».

Πέραν των αλλαγών που έλαβαν μέρος καθώς και του ανασχηματισμού του Ιανουαρίου του 2024, είναι διάχυτη η εντύπωση ότι ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης βρίσκεται σε μια συνεχή προεκλογική εκστρατεία. Φαίνεται ότι εξακολουθεί να υπάρχει επικέντρωση στις εντυπώσεις παρά στην ουσία. Πρωταρχικός στόχος είναι η επανεκλογή το 2028. Τονίζεται ότι δεν είναι ο μόνος ηγέτης που ακολουθεί αυτή την πρακτική. Όμως, πρέπει να λεχθεί, ότι η Κύπρος αποτελεί μια ιδιαιτερότητα καθώς αντιμετωπίζει υπαρξιακές προκλήσεις.

Στο Κυπριακό η πολιτική την οποία ακολουθεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν διαφέρει από αυτή των προκατόχων του. Ποιο όμως ήταν το αποτέλεσμα των ατέρμονων διακοινοτικών συνομιλιών μετά το 1974; Παρά τις συνεχείς υποχωρήσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς και τη μετατόπιση του διαπραγματευτικού κεκτημένου προς τις θέσεις της τουρκικής πλευράς δεν κατέστη δυνατή η διευθέτηση του Κυπριακού. Στη σημερινή συγκυρία εάν επαναρχίσουν οι συνομιλίες με την ελληνική πλευρά να διατηρεί τις θέσεις της

ως είχαν όταν κατέρρευσε η διαδικασία στο Κράν Μοντανά το 2017 και την τουρκική πλευρά με την πρόταση λύσης δυο κρατών, στην καλύτερη περίπτωση το αποτέλεσμα θα είναι μια χαλαρή ομοσπονδία. Η υλοποίηση μιας τέτοιας έκβασης θα οδηγήσει στην επιδείνωση του *status quo*.

Σε σχέση με την εξωτερική πολιτική σημειώνεται ότι έχει καταγραφεί μια ισχυρή φιλοδυτική ροπή. Μεταξύ άλλων, τα τελευταία δυο χρόνια έχουν αναβαθμισθεί αισθητά οι σχέσεις ΗΠΑ και Κύπρου. Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα δεδομένα θεωρώ ότι η εν λόγω αναβάθμιση ήταν εν πολλοίς αναμενόμενη ή ακόμα και αναπόφευκτη. Η αξιολόγηση της εξέλιξης αυτής εξαρτάται από το τι έδωσε και τι πήρε η Κύπρος. Μεταξύ άλλων, εγείρεται το ερώτημα κατά πόσον καλύπτονται οι αμυντικοί στόχοι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μπορούν οι ενισχυμένες σχέσεις ΗΠΑ-Κύπρου να εγγυηθούν τουλάχιστον το *status quo* και να αποτρέψουν, μεταξύ άλλων, παραβιάσεις κατά μήκος της νεκρής ζώνης και στα Βαρώσια; Έχουν επίσης τη θέληση οι ΗΠΑ να αποτρέψουν μια συμφωνία για οριοθέτηση της ΑΟΖ Τουρκίας-Συρίας η οποία θα παραβιάζει τα νόμιμα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας; Επιπρόσθετα, θεωρώ ότι η Κύπρος νομιμοποιείται να θέσει τις ανησυχίες αλλά και τις επιδιώξεις της ενώπιον της ΕΕ. Επί τούτου υπογραμμίζεται ότι επιβάλλεται όπως η χώρα μας αξιοποιήσει καλύτερα τους θεσμούς της Ένωσης. Πέραν τούτου, σημειώνεται ότι είναι σημαντικό να συνεχίσουν να υφίστανται κάποιες (τουλάχιστον) σχέσεις της Κύπρου με τη Ρωσία και την Κίνα, οι οποίες είναι μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, ανεξάρτητα από την αναβάθμιση των διμερών σχέσεων Κύπρου και ΗΠΑ. Σε σχέση με τα τεκταινόμενα στη Μέση Ανατολή είναι σημαντικό η Κύπρος να εξισορροπήσει τη ρεαλιστική με μια πολιτική αρχών. Δύσκολο αλλά επιβεβλημένο.

Στο θέμα της οικονομίας σημειώνεται ότι παρά τα θετικά σχόλια των διεθνών οίκων αξιολόγησης, τα προβλήματα διαιωνίζονται. Η ανισότητα εμβαθύνεται ενώ ταυτόχρονα η διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας δεν δημιουργεί επαρκή αριθμό ικανοποιητικών θέσεων εργασίας για όλους τους πτυχιούχους. Επιπρόσθετα, για να υλοποιηθούν οι πρόσφατες εξαγγελίες του Προέδρου Χριστοδουλίδη για προσέλκυση προσοντούχων Κυπρίων επιστημόνων του εξωτερικού απαιτούνται πολλά. Άλλωστε, με τα σημερινά δεδομένα η Κύπρος δεν μπορεί να συγκρατήσει όλους τους νέους επιστήμονες. Πολλοί αναζητούν ευκαιρίες σε ξένες χώρες. Αυτή η πραγματικότητα τείνει να επιδεινώνει ακόμη περισσότερο το δημογραφικό πρόβλημα. Αποτελεί επίσης θλιβερή εξέλιξη ότι ξένα κεφάλαια έχουν αγοράσει μεγάλο μέρος σημαντικών τομέων της οικονομίας π.χ. τράπεζες, νοσοκομεία και πανεπιστήμια. Ούτε μπορούμε να παραγνωρίσουμε το ξεπούλημα γης σε ξένα συμφέροντα. Η εξέλιξη αυτή έχει συμβάλει στην αύξηση των τιμών των ακινήτων και τα ενοίκια. Σημειώνεται επίσης το θέμα της ακρίβειας και της ανάγκης για καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών σε διάφορους τομείς της οικονομίας – υγεία, εκπαίδευση, δημόσια διοίκηση και τράπεζες. Επισημαίνεται επίσης ότι είναι καθοριστικής σημασίας να επαναξιολογηθεί το συνταξιοδοτικό και να παραμερισθούν οι πολλαπλές στρεβλώσεις. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι για να αντιμετωπισθούν

ικανοποιητικά τα διάφορα ζητήματα απαιτείται αλλαγή υποδείγματος. Μέσα από το υφιστάμενο νεοφιλελεύθερο μοντέλο δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν τα προβλήματα. Γι' όλα αυτά απαιτείται η αξιοποίηση του στρατηγικού, κοινωνικού και επιδιαιτητικού ρόλου του κράτους.

Οι Κύπριοι πολίτες έχουν ψηλότερες απαιτήσεις σε πολλά θέματα της καθημερινότητας. Για παράδειγμα, ανησυχούν για τα φαινόμενα υψηλής παραβατικότητας και για την παράνομη μετανάστευση. Είναι επίσης διάχυτη η εντύπωση ότι τα σώματα ασφαλείας θα πρέπει να αναβαθμισθούν, να είναι φιλικά προσκείμενα προς τους πολίτες και να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες. Το ίδιο ισχύει και σε όλες τις εκφάνσεις της δημόσιας διοίκησης.

Στον τομέα της εκπαίδευσης υφίστανται σοβαρά προβλήματα τα οποία κληρονόμησε η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Το ζήτημα είναι να υπάρξουν νέες προσεγγίσεις για επίλυση των προβλημάτων και για ουσιαστική αντιμετώπιση των στρεβλώσεων. Μέχρι τώρα, δεν έχει παρατηρηθεί οποιαδήποτε ουσιαστική αναθεώρηση πολιτικής και πρακτικών. Μεταξύ άλλων, σημειώνεται ο μεγάλος αριθμός πανεπιστημίων και κολεγίων, η άναρχη ανάπτυξη στο πεδίο αυτό και η μη ορθολογιστική κατανομή και αξιοποίηση πόρων. Υπάρχει επίσης και ζήτημα λογοδοσίας τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά πανεπιστήμια. Ένα επιπρόσθετο ζήτημα είναι η ποιότητα πτυχίων καθώς και η αξία τους στην αγορά εργασίας. Εν πολλοίς η παραπαιδεία είναι αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής.

Δεν μπορεί επίσης να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι οι επιδόσεις Κυπρίων μαθητών μέσης εκπαίδευσης στα μαθηματικά σε ευρωπαϊκούς και διεθνείς διαγωνισμούς είναι πολύ χαμηλές. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχει ιστορική αυτογνωσία ενώ δεν ενθαρρύνεται η κριτική σκέψη. Και τούτο παρά το γεγονός ότι οι απολαβές των καθηγητών των κρατικών πανεπιστημίων καθώς και των εκπαιδευτικών στη μέση και δημοτική εκπαίδευση είναι σχετικά υψηλές σε σύγκριση με το τι συμβαίνει στις πλείστες χώρες της ΕΕ. Εν ολίγοις, εύλογα υπάρχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις σε θέματα ποιότητας και απόδοσης. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να διαιωνίζεται καθώς ελλοχεύουν κίνδυνοι και πολυδιάστατα προβλήματα με αρνητικές επιπτώσεις.

Τέλος, είναι θλιβερό το γεγονός ότι ούτε και η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη αξιολόγησε σοβαρά την ανάγκη της Κύπρου να είναι παρούσα στη διεθνή αγορά διακίνησης και ανταλλαγής ιδεών. Ένα ελαφρυντικό των προηγούμενων Προέδρων είναι ότι δεν είχαν επαρκή γνώση του αντικειμένου καθώς ανήκαν σε παλαιότερες γενεές. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης όμως; Προφανώς υπήρχαν προσδοκίες οι οποίες δεν έχουν υλοποιηθεί. Θα είναι χρήσιμο να αξιολογηθεί το μέγεθος των πόρων που χορηγούνται στις δεξαμενές σκέψης στις μεγάλες χώρες. Για παράδειγμα, το 2019 στις ΗΠΑ η χορηγία από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση στη RAND ανήλθε στα \$1.409.000.000(!), στο Wilson Center \$51.692.380, στο Brookings Institution \$1.820.002, κλπ. Υπογραμμίζεται ότι υπάρχει στήριξη σε πολλούς

οργανισμούς ανεξάρτητα από τη φιλοσοφία που ακολουθούν. Εν ολίγοις, οι ΗΠΑ που είναι μια υπερδύναμη σε όλα τα επίπεδα θεωρούν απαραίτητη τη στήριξη των δεξαμενών σκέψης οι οποίες, μεταξύ άλλων, συνιστούν μια ήπια δύναμη. Εάν οι ΗΠΑ που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα στη σκληρή ισχύ (hard power) θεωρούν απαραίτητη την επένδυση στην ήπια ισχύ/δύναμη (soft power), η Κύπρος η οποία έχει πενιχρή στρατιωτική δύναμη και αντιμετωπίζει υπαρξιακά ζητήματα δεν χρειάζεται την ήπια δύναμη; Ο νοών νοείτο.

Όταν είχε εκλεγεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης η πλειοψηφία των πολιτών πίστεψε ότι θα ήταν η απαρχή μιας νέας εποχής αξιοπιστίας, αξιοκρατίας και προόδου σε όλα τα επίπεδα. Οι προσδοκίες αυτές δεν έχουν εκπληρωθεί. Εν κατακλείδι είναι προφανές ότι απαιτούνται πολύ περισσότερα από μια διακυβέρνηση για να θεωρείται επιτυχημένη. Η Κύπρος θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τα υπαρξιακά ζητήματα που έχει ενώπιον της. Προφανώς απαιτούνται πολλά να γίνουν.

Η ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΥΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

*Γιάννος Κατσοουρίδης
Αναπληρωτής Καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας*

Η εξωτερική πολιτική της Κύπρου υπό την προεδρία του Νίκου Χριστοδουλίδη χαρακτηρίζεται από μια σαφή στροφή προς τη Δύση, με ξεκάθαρη επιδίωξη την εδραίωση της θέσης της χώρας ως στενού εταίρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και του ΝΑΤΟ, και με ιδιαίτερη μέριμνα για την ενίσχυση των διμερών σχέσεων, πρωτίστως, με τις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ), και δευτερευόντως με τη Βρετανία και άλλα δυτικά κράτη. Αυτή η προσέγγιση άρχισε κατά τη δεύτερη θητεία Ν. Αναστασιάδη, αλλά ενισχύεται πολύ περισσότερο στα δύο πρώτα χρόνια της διακυβέρνησης Ν. Χριστοδουλίδη και αποτυπώνεται σε μια σειρά αλληλεξαρτώμενων ενεργειών και στρατηγικών επιλογών που αναδεικνύουν τη νέα κατεύθυνση της κυπριακής διπλωματίας. Παραθέτω ενδεικτικά ορισμένα κομμάτια αυτού του παζλ, χωρίς αξιολογικό πρόσημο.

Το πρώτο και σημαντικότερο στοιχείο αυτής της πορείας είναι η εμβάθυνση των σχέσεων με τις ΗΠΑ με αναβάθμιση της συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας, είτε με ένταξη της Κύπρου σε στρατιωτικά προγράμματα των ΗΠΑ, είτε με την άρση του εμπάργκο όπλων από τις ΗΠΑ, είτε με την επερχόμενη κατάργηση της ταξιδιωτικής βίζας.

Ένα δεύτερο στοιχείο είναι η περαιτέρω προώθηση και εμπλοκή σε συνεργασίες εντός της ΕΕ. Η Κύπρος εμφανίζεται πλέον ως ξεκάθαρος υποστηρικτής μιας πιο ενοποιημένης ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας, ενισχύοντας τη συμμετοχή της σε ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως η PESCO (Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία).

Τρίτο ενδεικτικό στοιχείο είναι οι συνεργασίες που επιχειρούνται στην Ανατολική Μεσόγειο υπό τις ευλογίες των ΗΠΑ, οι οποίες ενισχύουν τη στροφή της Κυπριακής Δημοκρατίας προς ένα δυτικό γεωπολιτικό αφήγημα.

Το απαιτούμενο συμπλήρωμα των προηγούμενων αναφορών, που λειτουργεί αυξητικά ως προς την επίδειξη αξιοπιστίας έναντι της Δύσης, είναι η προθυμία και η πρακτική απομάκρυνση από την όποια ρωσική επιρροή τα τελευταία χρόνια. Η Κύπρος, χώρα με παραδοσιακά στενές σχέσεις με την Ρωσία, έχει

αποστασιοποιηθεί σχεδόν πλήρως από την Μόσχα, ιδιαίτερα μετά την εισβολή της τελευταίας στην Ουκρανία το 2022. Η πλήρης εναρμόνιση με τις ευρωπαϊκές κυρώσεις προς τη Μόσχα έχει εγκαινιάσει μια νέα εποχή στις σχέσεις με τη Ρωσία.

Η περαιτέρω προσέγγιση με τη Δύση φέρνει στην επιφάνεια οφέλη, αλλά και προκλήσεις για την Κύπρο. Στα θετικά από τη σκοπιά της κυβέρνησης και όσων ενστερνίζονται το συγκεκριμένο αφήγημα και προσέγγιση είναι η ενίσχυση της ασφάλειας και της διεθνούς θέσης της χώρας σε μια περίοδο αυξανόμενης γεωπολιτικής αστάθειας, η αύξηση των οικονομικών ευκαιριών με πιθανότητες μεγαλύτερων επενδύσεων και περισσότερων συνεργασιών σε τομείς όπως η ενέργεια και η τεχνολογία, κ.α.

Από την άλλη, όσοι εναντιώνονται σε αυτή την μονομέρεια βλέπουν με μεγάλη επιφύλαξη την απώλεια διπλωματικής ευελιξίας που η απομάκρυνση από τη Ρωσία και άλλους μη δυτικούς εταίρους εμπεριέχει, αφού περιορίζει εκ τοις πράγμασι τις διπλωματικές επιλογές της Κύπρου σε περιόδους κρίσεων ή ανάγκης για το κυπριακό. Επιπλέον, η πλήρης ευθυγράμμιση με τη Δύση προκαλεί ήδη αντιδράσεις από πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις που παραδοσιακά τάσσονται υπέρ μιας πιο πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής.

Αυτά έχουν ήδη επισημανθεί σε αρκετές αναλύσεις και εδώ καταγράφονται περισσότερο ως συνοπτικό πλαίσιο. Αυτό το οποίο ενδιαφέρει περισσότερο να καταδειχτεί σε αυτή την παρέμβαση είναι οι πιθανές επιπτώσεις στον εσωτερικό πολιτικό και κομματικό ανταγωνισμό που έχει η επιλογή της πλήρους εκδυτικοποίησης και οι ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις που μπορεί να προκαλέσει στον πολιτικό χάρτη, αναδιαμορφώνοντας τις επιλογές πολιτικών και κομματικών συμμαχιών.

Η ίδια η κυβέρνηση είναι ξεκάθαρο ότι επενδύει πολύ στη στροφή αυτή παρουσιάζοντας την ως σημαντική επιτυχία, ευελπιστώντας ότι η ενίσχυση της εικόνας της διεθνώς θα αντικατοπτριστεί και στο εσωτερικό. Αν αυτό συμβεί πιθανόν να έχει αντίστοιχη θετική αντανάκλαση και στα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού (κάτι που μέχρι στιγμής δεν έχει συμβεί). Την ίδια στιγμή, η στροφή αυτή ασκεί σημαντική πίεση στα κόμματα της αντιπολίτευσης για διαφορετικούς λόγους.

Στον μεν ΔΗΣΥ, στερεί ζωτικό πεδίο άσκησης διακριτής πολιτικής, αφού ιδεολογικά, πολιτικά και αξιακά είναι μια πολιτική που «συμπλέει» με το DNA της συγκεκριμένης παράταξης και δημιουργεί γέφυρες συνεργασίας με το κυβερνητικό μπλοκ. Στο δε ΑΚΕΛ, την άλλη σημαντική πολιτική δύναμη της αντιπολίτευσης, που αντιτίθεται στη δυτικοποίηση, δημιουργεί μια βραχυπρόθεσμη ευκαιρία, προσφέροντας ένα πεδίο άσκησης διακριτής (και ιδεολογικού χαρακτήρα) αντιπολίτευσης, αλλά μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα θεωρώ ότι προκαλεί τα περισσότερα διλήμματα και προβλήματα. Βραχυπρόθεσμα, ενισχύει το ιδεολογικό του αφήγημα, ιδιαίτερα

ανάμεσα στον κομματικό πυρήνα αλλά και έναντι της εξ' αριστερών κριτικής και πίεσης που αντιμετωπίζει. Την ίδια στιγμή, όμως, είναι ένα ερώτημα σε πόση μάζα κόσμου έχει πλέον απήχηση η αντιδυτική ρητορική και άρα αν βοηθά εκλογικά. Ταυτόχρονα, ελλοχεύει ο κίνδυνος να χαρακτηριστεί ως «αντιευρωπαϊκό», «αντιδυτικό» και «φιλορωσικό», κάτι που αντικειμενικά περιορίζει τις δυνητικές επιλογές συμμάχων είτε στη βουλή, είτε σε επερχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις.

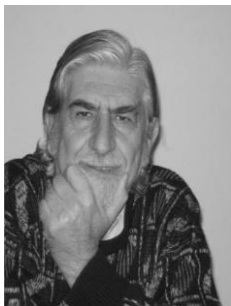
Μεσοπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα, για το ΑΚΕΛ, οι περιορισμοί θα είναι αντικειμενικά πολύ πιο σοβαροί και ειδικά ενόψει επόμενων προεδρικών εκλογών. Για έναν υποψήφιο της αριστεράς, ή που θα υποστηρίζεται από το ΑΚΕΛ, η δυτική στροφή της εξωτερικής πολιτικής και οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια αυτής της πλήρους ταύτισης, θέτουν συγκεκριμένα και πολύ δύσκολα ερωτήματα. Η σχεδόν ολική ευθυγράμμιση με τις πολιτικές της ΕΕ και των ΗΠΑ καθιστά δύσκολη την προώθηση ενός πιο ισοζυγισμένου ή πολυδιάστατου προγράμματος, καθώς οποιαδήποτε προσπάθεια διαφοροποίησης και αλλαγής θα μπορούσε να εκληφθεί ως αποστασιοποίηση από τα «ευρωπαϊκά ιδεώδη» και τις δεσμεύσεις που έχουν ήδη αναληφθεί. Σε τι θα συνίσταται, όμως, ένα ριζοσπαστικό ή έστω ένα διαφορετικό πολιτικό πρόγραμμα για έναν υποψήφιο που θα στηρίζεται από την αριστερά αν δεν θα αμφισβητηθούν δεσμεύσεις που αγγίζουν και εκφεύγουν από τον ιδεολογικό πυρήνα του κόμματος; Για παράδειγμα: θα αναιρεθούν οι κινήσεις ενσωμάτωσης και οι δεσμεύσεις στο ΝΑΤΟ; Αν όχι, τι λέει αυτό για μια κυβέρνηση που θα στηρίζει και ενδεχομένως να συμμετέχει το ΑΚΕΛ;

Επιπλέον, η απόσταση από χώρες όπως η Ρωσία και η Κίνα και παρά την κατανόηση ότι οι χώρες αυτές δεν είναι πλέον σοσιαλιστικές, μπορεί να αποξενώσει μέρος της εκλογικής βάσης που διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με την παραδοσιακή αριστερή ρητορική.

Το ΑΚΕΛ, ως κόμμα με τουλάχιστον ρητορικό διεθνιστικό προσανατολισμό, θα πρέπει να ισορροπήσει μεταξύ της παραδοσιακής του ταυτότητας και των νέων γεωπολιτικών συνθηκών, ενδεχομένως υιοθετώντας έναν ακόμα πιο μετριοπαθή λόγο. Κάτι που όμως είναι πιθανόν να του στοιχίσει εκλογικά σε πρώτη φάση αν εμφανιστεί «υποδοχέας» αυτής της αντίδρασης (πέραν της αποχής), αλλά και ταυτοτικά σε σχέση με την ιδεολογική του φυσιογνωμία, με σοβαρό τον κίνδυνο εσωστρέφειας και συζητήσεων περί ταυτότητας και αξιών του κόμματος.

Συμπερασματικά, η δυτική στροφή της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής επί προεδρίας Χριστοδουλίδη αντικατοπτρίζει μια στρατηγική επιλογή για εμπάθυνση των σχέσεων της Κύπρου με τη Δύση, που δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις για τον εσωτερικό πολιτικό ανταγωνισμό, ενώ περιορίζει τις επιλογές της αντιπολίτευσης. Στον ΔΗΣΥ να διαφοροποιηθεί ουσιαστικά και στο ΑΚΕΛ να προτείνει εναλλακτικές πολιτικές. Για το κόμμα της αριστεράς

προκαλεί και σοβαρά διλήμματα για τις μελλοντικές του συνεργασίες και εφαρμοστέες πολιτικές σε μια ενδεχόμενη συμμετοχή σε κυβερνητικό σχήμα.

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

*Στέφανος Κωνσταντινίδης
Πανεπιστημιακός-συγγραφέας*

Θεωρητικά η εξωτερική πολιτική μιας χώρας εξυπηρετεί τα εθνικά της συμφέροντα. Ασφαλώς όμως τίθεται και το ερώτημα ποιος προσδιορίζει αυτό που θεωρείται ως εθνικό συμφέρον. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η άρχουσα τάξη και οι πολιτικές δυνάμεις που την εκπροσωπούν, προσδιορίζουν ως επί το πλείστον αυτό που λέγεται εθνικό συμφέρον. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν υπάρχει πάντοτε ομοφωνία στην εξωτερική πολιτική μιας χώρας. Στις μέρες μας όμως, στις περισσότερες χώρες, υπάρχει μια κοινή συνισταμένη της ανεξάρτητη εναλλαγή στην εξουσία.

Στην περίπτωση της Κύπρου από την δημιουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας υπήρξε ένας δυτικός προσανατολισμός παρά το γεγονός ότι επισήμως η Κύπρος εντάχθηκε στο Κίνημα των Αδεσμεύτων. Άλλωστε με την υπογραφή των συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου υπήρχε και μια μυστική συμφωνία Καραμανλή-Μεντερές που προέβλεπε την ένταξη της Κύπρου στο NATO. Η συμφωνία αυτή torpilίστηκε από τη Βρετανία κατά κύριο λόγο που ήθελε να έχει το μονοπώλιο της νατοϊκής παρουσίας στην Κύπρο με τις κυρίαρχες βάσεις της. Ο ίδιος ο σημερινός Πρόεδρος της Κύπρου επεσήμανε πρόσφατα ότι η ένταξη δεν έγινε τότε, επειδή η «Βρετανία ήθελε να διατηρήσει μόνη της τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που είχε στην Κύπρο με τις βάσεις». Υπήρξε βεβαίως και υπαναχώρηση της Τουρκίας στο ίδιο θέμα.

Επομένως δεν ισχύει αυτό που κατ' επανάληψη επαναλαμβάνεται ότι την ευθύνη για την μη ένταξη στο NATO την έχει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Άλλωστε κατά την επίσκεψή του στις Ηνωμένες Πολιτείες τον Ιούνιο του 1962 και την συνάντησή του με τον Πρόεδρο Κένεντι εξέφρασε ακόμη και τότε την επιθυμία του για ένταξη στο NATO, κάτι που δεν έγινε αποδεκτό από την αμερικανική πλευρά που στο θέμα αυτό συνέπλεε τότε με την Βρετανία.

Η ένταξη στους Αδεσμεύτους δεν απέκοψε με κανένα τρόπο τους δεσμούς με τη Δύση. Άλλωστε πλειοψηφικά οι Αδέσμευτοι ήταν πολύ πιο κοντά στην Δύση παρά στη Σοβιετική Ένωση, όπως λανθασμένα υποστηρίζεται από κάποιους κατά καιρούς. Έτσι πέρα από το ότι οι δομές της κυπριακής κοινωνίας, πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές στηρίζονταν στους δυτικούς αξιακούς κώδικες, ο Μακάριος διευκόλυνε και την αμερικανική παρουσία στην Κύπρο με

τους γνωστούς κατασκοπευτικούς ραδιοσταθμούς σε διάφορες περιοχές της Κύπρου, επιπλέον του γεγονότος ότι οι βρετανικές βάσεις ήταν πάντοτε στη διάθεση των Αμερικανών. Σε αυτά να σημειώσουμε και το γεγονός ότι οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις της Κυπριακής Δημοκρατίας-κάτι που περιόριζε την κανονικότητα ενός ανεξάρτητου κράτους-ανήκαν στο ΝΑΤΟ. Οι δε εγγυήτριες δυνάμεις πέρα από τα επεμβατικά δικαιώματα που εξασφάλισαν είχαν και στρατιωτική παρουσία στο νησί. Η Βρετανία με τις κυρίαρχες βάσεις της και η Ελλάδα και η Τουρκία με στρατιωτικά αποσπάσματα. Να προσθέσουμε επίσης και την ένταξη της Κύπρου στην Κοινοπολιτεία και τις στενές σχέσεις που διατήρησαν όλες οι κυβερνήσεις της Κύπρου με τη Βρετανία.

Όλες αυτές οι αναφορές έγιναν με στόχο να φανεί ότι η Κύπρος ήταν πάντα στενά δεμένη με την Δύση, είχε δυτική ταυτότητα, κάτι που τόνιζε συνεχώς και ο Μακάριος. Στο μέτρο όμως που μετά την τουρκανταρσία του 1963-64 ο αγγλοαμερικανικός παράγοντας ευνοούσε σκανδαλωδώς την Τουρκία, η Λευκωσία δεν είχε άλλη επιλογή από του να επιδιώξει τη στήριξη της Σοβιετικής Ένωσης και αργότερα της Ρωσίας, όπως και των Αδεσμεύτων, προκειμένου να διατηρήσει την ανεξαρτησία της. Οι σχέσεις αυτές με την Σοβιετική Ένωση εξελίχθηκαν αργότερα και σε ισχυρές οικονομικές σχέσεις με τη Ρωσία. Είναι η εποχή που διάφοροι Ρώσοι ολιγάρχες εξάγουν τεράστια κεφάλαια και επενδύουν σε διάφορες χώρες της Δύσης. Διότι παρά τα όσα έχουν λεχθεί κατά καιρούς, υπήρξαν πολύ μεγαλύτερες ρωσικές επενδύσεις σε άλλες χώρες της Δύσης απ' ό,τι στην Κύπρο χωρίς αυτό να ενοχλήσει κανένα.

Οι οικονομικές αυτές σχέσεις με τη Ρωσία αλλά και η πολιτική στήριξη της Μόσχας στο Κυπριακό, ειδικά στο Συμβούλιο Ασφαλείας, άρχισαν σταδιακά να ενοχλούν την Δύση και ειδικά τους Αμερικανούς. Η μεγάλη στροφή θα αρχίσει να γίνεται σταδιακά μετά το κούρεμα και την επιβολή των μνημονίων. Όμως ακόμη και στην περίοδο της δεκαετίας Αναστασιάδη, οι σχέσεις αυτές διατηρήθηκαν, τουλάχιστον εν μέρει, για να οδηγηθούν σε διάλυση με τον πόλεμο στην Ουκρανία και την εκλογή Νίκου Χριστοδουλίδη ως Προέδρου της Δημοκρατίας.

Η μεταπρατική κυπριακή αστική τάξη από ένα σημείο και μετά έκανε μια καθαρή φιλοδυτική και φιλοαμερικανική στροφή, αποκόποντας σταδιακά τις σχέσεις με την Ρωσία. Αυτό φάνηκε ήδη στη δεύτερη πενταετία Αναστασιάδη και επισφραγίστηκε με την προεδρία Νίκου Χριστοδουλίδη.

Αυτός που εκπροσωπούσε πολιτικά την φιλοαμερικανική και φιλοδυτική στροφή ήταν ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου που δεν έκρυψε τις απόψεις του στην προεκλογική περίοδο των τελευταίων προεδρικών εκλογών. Αντίθετα ο Νίκος Χριστοδουλίδης παρουσιαζόταν επιφυλακτικός στην πρόταση Αβέρωφ Νεοφύτου για ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. Γενικά οι θέσεις Χριστοδουλίδη για την εξωτερική πολιτική ήταν γενικόλογες και αόριστες, περισσότερο επειδή δεν ήθελε να χάσει μια ορισμένη εκλογική πελατεία, μολονότι στους επαίοντες ο φιλοαμερικανισμός του ήταν γνωστός.

Με την ανάληψη της εξουσίας υιοθετεί σταδιακά τις θέσεις του Αβέρωφ Νεοφύτου για ένταξη στο ΝΑΤΟ, ενώ ακολουθεί και μια φιλοαμερικανική και φιλοϊσραηλινή πολιτική που καμιά κυπριακή κυβέρνηση δεν είχε υιοθετήσει ως τότε. Από τη μια τηρούνταν κάποια προσχήματα και από την άλλη καμιά κυπριακή κυβέρνηση, ούτε αυτή του Νίκου Αναστασιάδη, δεν ακολούθησε την μονοδιάστατη πολιτική που υιοθέτησε ο Νίκος Χριστοδουλίδης αποκόπτοντας την Κύπρο από παραδοσιακούς συμμάχους σε δύσκολες στιγμές και εγκαταλείποντας κάποιους αξιακούς κώδικες που προσπαθούσαν να τηρήσουν ως ένα σημείο οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Για παράδειγμα, μολονότι οι σχέσεις με το Ισραήλ αναπτύχθηκαν και από τις προηγούμενες κυβερνήσεις, ακόμη και από αυτήν του Δημήτρη Χριστόφια, ποτέ οι προηγούμενες κυβερνήσεις δεν συντάχτηκαν απόλυτα με το Ισραήλ και τους Αμερικανούς στο θέμα των Παλαιστινίων. Ως ένα σημείο, με τον Χριστοδουλίδη η Κύπρος έγινε προκεχωρημένο φυλάκιο του Ισραήλ αλλά χωρίς ουσιαστικά ανταλλάγματα.

Το ίδιο συνέβη και με τις σχέσεις Κυπριακής Δημοκρατίας-ΗΠΑ. Με καμιά προηγούμενη κυβέρνηση δεν είχαν επιδεινωθεί τόσο πολύ οι σχέσεις με τη Μόσχα καθ' υπαγόρευση όπως φαίνεται της Ουάσινγκτον. Πώς εξηγείται για παράδειγμα μια ανεξάρτητη χώρα να δέχεται επί του εδάφους της κλιμάκιο της FBI που με το πρόσχημα της πρόληψης του ξεπλύματος χρήματος να επιβάλλει την πολιτική αποπομπής και αποκλεισμού των όποιων ρωσικών επενδύσεων στην Κύπρο; Πως εξηγείται ο Χριστοδουλίδης να δηλώνει ότι θα προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις με βάση τις εισηγήσεις της FBI; Πώς εξηγείται επίσης το γεγονός ότι η αεροπορική βάση «Ανδρέας Παπανδρέου» στην Πάφο παραδίδεται ουσιαστικά στους Αμερικανούς χωρίς κανένα ουσιαστικό αντάλλαγμα; Ουδέποτε οι Αμερικανοί μίλησαν για τουρκική εισβολή και τουρκική κατοχή στην Κύπρο και ουδέποτε φυσικά ζήτησαν αποχώρηση των Τούρκων από την Κύπρο. Το μόνο που προβάλλεται είναι η άρση του εμπάργκο για την αγορά αμερικανικών όπλων. Την υπερβολαβία μάλλον την ανέλαβε το Ισραήλ.

Για μισό αιώνα οι Αμερικανοί επέβαλαν στην Κύπρο εμπάργκο όπλων τη στιγμή που ο τουρκικός στρατός κατοχής εφοδιαζόταν κανονικά με αμερικανικά όπλα. Για μισό αιώνα η Εθνική Φρουρά στηρίχτηκε ουσιαστικά στον ρωσικό οπλισμό και κάποιες προμήθειες από αλλού, κυρίως από τη Γαλλία. Όχι όμως από άλλες χώρες της Δύσης.

Ασφαλώς και δεν ήταν πάντα ρόδινες οι σχέσεις με την Μόσχα, δεδομένων και των μεγάλων συμφερόντων της με την Τουρκία. Είναι όμως αυτός λόγος να υιοθετήσουμε σήμερα μια τόσο μονοδιάστατη εξωτερική πολιτική με κίνδυνο να μετατραπεί η Κύπρος σε αμερικανικό Πόρτο Ρίκο της Μεσογείου με ισραηλινή και τουρκική επίβλεψη;

Προεκλογικά ο Νίκος Χριστοδουλίδης απέναντι στην πολιτική Αβέρωφ Νεοφύτου για ένταξη στο ΝΑΤΟ και μια στενή σχέση με τις ΗΠΑ, προέβαλλε την πολιτική ενεργού εμπλοκής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Κυπριακό με τον διορισμό μάλιστα ειδικού αντιπροσώπου της που ως ένα σημείο αν δεν θα αντικαθιστούσε αυτόν των Ηνωμένων Εθνών, σε ένα βαθμό θα τον υποβάθμιζε. Η φαντασίωση του ευρωπαϊκού αλόγου ήταν τέτοια που διακινούνταν ονόματα μεγάλων Ευρωπαίων πολιτικών όπως αυτό της Μέρκελ που θα αναλάμβαναν την μεγάλη αυτή αποστολή.

Σταδιακά αυτή η πολιτική αποδείχτηκε αδύνατη αφού κανένας στην Ε.Ε. δεν την έπαιρνε στα σοβαρά. Στο μεταξύ η μεταπρατική κυπριακή αστική τάξη παρά τα αντιθετικά συμφέροντα των διαφόρων φατριών της, υιοθέτησε την φιλοαμερικανική και φιλοϊσραηλινή πολιτική που ανέλαβε να εφαρμόσει στο πολιτικο-διπλωματικό πεδίο ο Νίκος Χριστοδουλίδης, έχοντας τη στήριξη όλου του πολιτικού φάσματος πέραν του ΑΚΕΛ. Ακόμη και το ΑΚΕΛ υπήρξε χαλαρό στην αντίθεσή του σε αυτή την πολιτική, λόγω των ανοιγμάτων του προς τα κυπριακά αστικά στρώματα και την προσπάθειά του να συνεργαστεί με μερίδα της κυπριακής αστικής τάξης στις μελλοντικές προεδρικές εκλογές.

Συμπερασματικά δύο χρόνια μετά την εκλογή του, ο Νίκος Χριστοδουλίδης μετακίνησε την κυπριακή εξωτερική πολιτική όσο ποτέ άλλοτε προς την Ουάσινγκτον, το Ισραήλ και το ΝΑΤΟ. Το ερώτημα είναι αν αυτή η μονοδιάστατη εξωτερική πολιτική εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Κύπρου. Όπως και ο Μητσοτάκης στην Αθήνα, ο Χριστοδουλίδης επένδυσε βεβαίως στο σύστημα των Δημοκρατικών στην Ουάσινγκτον. Μένει να δούμε αν με την εκλογή Τραμπ δεν θα έχουμε εκπλήξεις, με τους Αμερικανούς να επενδύουν πιθανόν περισσότερο στον Ερντογάν και την Τουρκία με όλα όσα συμβαίνουν στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και γενικότερα της Μέσης Ανατολής, ειδικά και μετά την ανατροπή του Άσαντ στη Συρία που δίνει ακόμη περισσότερες δυνατότητες στην Άγκυρα.

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

Το τέλος των «ώριμων καρπών» και οι νέες προκλήσεις

*Μιχάλης Κοντός
Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο
Λευκωσίας*

Η κυπριακή εξωτερική πολιτική κατά το πρώτο μισό της προεδρίας Χριστοδουλίδη υπήρξε σε μεγάλο βαθμό προ-καθορισμένη από προϋπάρχουσες διεθνείς και εσωτερικές τάσεις. Ο πόλεμος στην Ουκρανία είχε επιταχύνει τις διαδικασίες απο-ρωσσοποίησης της κυπριακής οικονομίας, αναγκάζοντας την Κύπρο να αναθεωρήσει τις σχέσεις της με τη Μόσχα. Επιπλέον, η Λευκωσία είχε ήδη από την περίοδο 2010-2014 προβεί κινηθεί αποφασιστικά προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης των στρατηγικής σημασίας εταιρικών σχημάτων στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι τριμερείς συνεργασίες με Ελλάδα και Ισραήλ, καθώς και με Ελλάδα και Αίγυπτο, αποτελούν κεντρικούς πυλώνες αυτής της στρατηγικής, ενισχύοντας την ενεργειακή, αμυντική και διπλωματική της παρουσία της Κύπρου στην περιοχή. Τέλος, η σύσφιξη των σχέσεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία τελεί σε άμεση συνάρτηση με τις προαναφερθείσες δύο τάσεις, είχε επίσης τροχοδρομηθεί ήδη κατά την περίοδο διακυβέρνησης Αναστασιάδη, με σημαντικότερο σταθμό την υπερψήφιση του νόμου East. Med. Act από το αμερικανικό Κογκρέσο το 2020. Με άλλα λόγια, τα μεγάλα επιτεύγματα της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη στην εξωτερική πολιτική, όπως η ενίσχυση του ρόλου της Κύπρου μέσω του ανθρωπιστικού διαδρόμου Αμάλθεια και η έναρξη του στρατηγικού διαλόγου με τις ΗΠΑ, υπήρξαν πρωτίστως συνάρτηση ευρύτερων συστημικών ανακατατάξεων. Εν προκειμένω, η κυπριακή κυβέρνηση κλήθηκε να κάνει συνετή διαχείριση προκειμένου να δρέψει καρπούς που ήδη ήταν ώριμοι. Οι εν λόγω καρποί έπεσαν φυσιολογικά στο καλάθι της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, η οποία κλήθηκε να κάνει την απαραίτητη διαχείριση, χωρίς να αντιμετωπίσει σοβαρές ανασταλτικές προκλήσεις.

Η εμπειρία του Προέδρου Χριστοδουλίδη στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και η ικανότητα του Υπουργού Εξωτερικών Κωνσταντίνου Κόμπου να διαχειρίζεται περίπλοκα διπλωματικά ζητήματα είναι αδιαμφισβήτητες. Αδιαμφισβήτητο είναι επίσης το υψηλό επίπεδο του κυπριακού διπλωματικού σώματος, το οποίο έχει αναλάβει το δύσκολο έργο της προώθησης των εθνικών συμφερόντων σε ένα περίπλοκο διεθνές περιβάλλον. Εν τούτοις, η ευνοϊκή διεθνής συγκυρία, η οποία επέτρεψε στην Κύπρο να κινείται με

ευελιξία στο περιφερειακό υποσύστημα της Ανατολικής Μεσογείου, υπήρξε ο βασικός καταλύτης για αυτές τις επιτυχίες. Με άλλα λόγια, το διεθνές σύστημα υπήρξε η ανεξάρτητη μεταβλητή, χωρίς την επίδραση της οποίας οι κυβερνητικοί χειρισμοί δεν θα είχαν τα ίδια ποσοστά επιτυχίας.

Η ουσιαστική δοκιμασία της αποτελεσματικότητας και της προσαρμοστικότητας της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη θα έρθει κατά το δεύτερο μισό της θητείας της. Η Κύπρος θα κληθεί να αντιμετωπίσει δύο μείζονες προκλήσεις: πρώτον, τις επιπτώσεις από την πτώση του καθεστώτος Άσαντ στη Συρία και την ραγδαία αύξηση της επιρροή της Τουρκίας στη χώρα μέσω του νέου καθεστώτος. Δεύτερον, την πιθανή αναθεώρηση των αμερικανο-τουρκικών σχέσεων μετά την εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ στις Ηνωμένες Πολιτείες, γνωστού για τις στενές σχέσεις του με τον Πρόεδρο της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Οι προαναφερθείσα ευνοϊκή διεθνο-συστημική συγκυρία, η οποία εκδηλώθηκε μέσω της αναβάθμισης του γεωστρατηγικού ρόλου της Κύπρου στην Ανατολική Μεσόγειο, «πάτησε» σε δυναμικές οι οποίες αναπτύχθηκαν εξ αιτίας κυρίως μίας συγκεκριμένης διεθνούς μεταβολής: της μεταβολής της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας και του διεθνούς αναπροσανατολισμού της, διά του οποίου απομακρύνθηκε από τις δυτικές-NATOϊκές της δεσμεύσεις και επιδίωξε ανεξάρτητο δια-περιφερειακό ρόλο, πατώντας μάλιστα στην ευρασιατική βάρκα, συχνά μαζί με την Κίνα και τη Ρωσία. Η επιλογή αυτή της Τουρκίας προκάλεσε τη ρήξη στις σχέσεις της με το Ισραήλ το 2009 και με την Αίγυπτο το 2014, γεγονός που έδωσε χώρο διπλωματικής ευελιξίας στην Κυπριακή Δημοκρατία στην Ανατολική Μεσόγειο. Σε μια εποχή που η ανεύρεση και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στη θάλασσα υπήρξε ύψιστη προτεραιότητα για τα κράτη της περιοχής, η Κύπρος με την Ελλάδα, το Ισραήλ και την Αίγυπτο διαμόρφωσαν σοβαρές στρατηγικές συγκλίσεις, οι οποίες είναι αμφίβολο κατά πόσον θα λάμβαναν αυτή τη ροπή χωρίς την προηγουμένη μεταστροφή της Τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Παρομοίως και η εμπάθυνση των σχέσεων μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και Ηνωμένων Πολιτειών πολύ πιθανόν να μην είχε συντελεστεί σε τόσο ψηλό βαθμό εάν προηγουμένως ο Πρόεδρος Ερντογάν δεν είχε αναπτύξει αντι-δυτική ρητορική και δεν είχε στείλει ανησυχητικά σήματα σύγκλισης με τη Ρωσία, κυρίως με την αγορά των S-400, σε μια εποχή ρήξης στις σχέσεις Ρωσίας-Δύσης. Η εκλογή Τραμπ και η άνοδος του νέου καθεστώτος στη Συρία είναι πιθανόν να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στο περιφερειακό μοτίβο συγκρούσεων και συνεργασίας κυρίως λόγω της πιθανής τροποποίησης του παράγοντα «Τουρκία». Αν π.χ. η Άγκυρα αναπτύξει περαιτέρω την επίδρασή της επί του νέου συριακού καθεστώτος και αν ο Πρόεδρος Τραμπ υλοποιήσει την εξαγγελία του για αποχώρηση των 2000 αμερικανικών στρατευμάτων από τη Συρία, τότε ο ρόλος της Τουρκίας αναβαθμίζεται σημαντικά. Ως εκ τούτου, η Άγκυρα αποκτά πολύ μεγαλύτερο διπλωματικό ζωτικό χώρο και πεδία επίδρασης των συμφερόντων κρατών όπως το Ισραήλ, η Αίγυπτος, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Σαουδική Αραβία. Επιπλέον, αν ο Πρόεδρος Τραμπ θέσει την σχέση του με τον

Ερντογάν ως προμετωπίδα της πολιτικής της διακυβέρνησής του στην περιοχή, χωρίς προηγουμένως η Άγκυρα να έχει αναθεωρήσει τις περιφερειακές ηγεμονικές της φιλοδοξίες και την ευρασιατική της στροφή, τότε η τουρκική εξωτερική πολιτική θα απαλλαγεί πολλών διπλωματικών εμποδίων στην προσπάθεια υλοποίησης της νέο-οθωμανικής ατζέντας.

Υπάρχουν φυσικά και αντίρροπες τάσεις. Π.χ. μέχρι τούδε το Ισραήλ φαίνεται να ανησυχεί για το ενδεχόμενο μετατροπής της Τουρκίας σε νέο ηγέτη του «άξονα της αντίστασης» στη θέση του υποχωρούντος Ιράν, γεγονός που σε συνδυασμό με τις εγκάρδια συνεννόηση που φαίνεται να αναπτύσσεται με την κυβέρνηση Τραμπ πιθανόν να θέσει σοβαρά εμπόδια στις τουρκικές περιφερειακές φιλοδοξίες. Επιπλέον, δεν αποκλείεται η σταθερότητα του νέου συριακού καθεστώτος να υπονομευθεί από πιθανή ανάφλεξη τοπικών εντάσεων, κάτι που θα εμπλέξει την Τουρκία σε ένα νέο γύρο αστάθειας και στρατιωτικής εμπλοκής, με πιθανώς αρνητικές συνέπειες επί της εικόνας του περιφερειακού ηγέτη που επιχειρεί να αναπτύξει. Σε κάθε περίπτωση όμως, δεδομένου του μικρού μεγέθους της Κύπρου, η επιτυχία ή η αποτυχία της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής παραμένει συνάρτηση εξωτερικών, περιφερειακών παραγόντων, οι οποίοι τελούν μακράν του ελέγχου της Λευκωσίας. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση υλοποίησης αρνητικών περιφερειακών σεναρίων (κάτι που δεν έχει συμβεί μέχρι τώρα επί προεδρίας Χριστοδουλίδη) η διπλωματική ευελιξία και η αποτελεσματικότητα της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής πιθανόν να υποστεί ανάλογο πλήγμα.

Συνολικά, οι διεθνείς συνθήκες μπορεί να παρουσιάζουν ευκαιρίες, αλλά υπάρχουν πλέον αυξημένες προκλήσεις. Η επιτυχία ή η αποτυχία θα παραμείνουν συνάρτηση εξωτερικών, συστημικών παραγόντων. Σε περίπτωση υλοποίησης αρνητικών διεθνών-περιφερειακών σεναρίων, η εξωτερική πολιτική θα αντιμετωπίσει σημαντικότερα εμπόδια απ' ό,τι στο παρελθόν και η ανάγκη στρατηγικής προσαρμοστικότητας και διπλωματικής αποτελεσματικότητας θα καταστεί ακόμα πιο επιτακτική. Κατά συνέπεια, η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη θα δοκιμαστεί ουσιαστικά κατά το δεύτερο μισό της θητείας της, οπότε και είναι πιθανόν οι ευνοϊκές συνθήκες του πρώτου μισού να εκλείψουν ή να περιοριστούν.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΥΟ ΧΡΟΝΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

*Νικόλας Κυριακίδης
Εκτελεστικός Πρόεδρος Cyprus Forum*

Προεκλογικά

Η δεκαετία 2013-2023 υπήρξε καθοριστική για την Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς χαρακτηρίστηκε από έντονες προκλήσεις και βαθιά κοινωνική και πολιτική απογοήτευση. Παρά την οικονομική ανάκαμψη και τις σοβαρές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες οι οποίες υπαγορεύτηκαν κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι γεγονός πως σημειώθηκαν σοβαρές θεσμικές αστοχίες, οι οποίες επισκίασαν τη διακυβέρνηση της περιόδου και σε συνδυασμό με τις κοινωνικοοικονομικές συνέπειες της πανδημίας COVID-19, ενέτειναν την ανασφάλεια και την έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς.

Η κυπριακή οικονομία, εξαρτημένη κατά βάση από τομείς όπως ο τουρισμός και οι υπηρεσίες, βρέθηκε σε ευάλωτη θέση, ενώ οι αυξανόμενες κοινωνικές ανισότητες οδήγησαν την πολιτική και κοινωνική ζωή σε παρατεταμένο κλίμα πώλωσης και τοξικότητας. Παράλληλα, το Κυπριακό οδηγήθηκε σε ένα σκληρό αδιέξοδο μετά το ναυάγιο στις συνομιλίες του 2017, με τις τουρκικές προκλήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο να ενισχύουν το κλίμα γεωπολιτικής αστάθειας.

Σε αυτό το δυστοπικό πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον, η εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη το 2023 για πολλούς θεωρήθηκε ως μια νέα ελπίδα για τη χώρα, δεδομένης της φαινομενικής ανεξαρτησίας της υποψηφιότητάς του. Με πρόταγμα τη διαφάνεια, την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και την προώθηση σημαντικών μεταρρυθμίσεων σε πολλά επίπεδα, ο όγδοος πρόεδρος ανέλαβε την βαριά ευθύνη να αντιμετωπίσει τα σύνθετα προβλήματα της χώρας, επιχειρώντας παράλληλα να αναδείξει τη χώρα ως πυλώνα σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή.

Οι Προεκλογικές Εξαγγελίες

Κατά την προεκλογική του εκστρατεία, ο Νίκος Χριστοδουλίδης έθεσε ψηλά τον πήχη των προσδοκιών που καλλιέργησε στους πολίτες. Δεσμεύθηκε επανειλημμένα να ενισχύσει τη διαφάνεια, να καταπολεμήσει τη διαφθορά και

προχωρήσει τις διαδικασίες εκσυγχρονισμού στη δημόσια διοίκηση. Η στρατηγική της επικοινωνίας του βασίστηκε σε μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση, με έμφαση στις ανησυχίες του μέσου πολίτη. Το εκλογικό αποτέλεσμα της υποψηφιότητας του κατέδειξε πως κατάφερε να κεφαλαιοποιήσει την ανάγκη των πολιτών για αλλαγή διακυβέρνησης. Χωρίς «κομματικά βαρίδια», όπως χαρακτηριστικά αναφερόταν καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας, αν και επίσημα στηρίχθηκε από το ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ, διακήρυττε πως μπορούσε να γεφυρώσει τις διαφορές μεταξύ διαφορετικών πολιτικών ομάδων στο όνομα της ενότητας και να επαναφέρει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς.

Σαφώς η νίκη Χριστοδουλίδη δεν μπορεί να αναγνωστεί ανεξάρτητα από τους δύο βασικούς ανθυποψηφίους του. Αφενός ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο επίσημος υποψήφιος του Δημοκρατικού Συναγερμού υπό το βάρος της 10ετίας Αναστασιάδη απέτυχε να πείσει τους πολίτες ότι θα έφερνε κάποια αλλαγή και αφετέρου ο υποψήφιος που υποστηρίχθηκε από το ΑΚΕΛ, Ανδρέας Μαυρογιάννης, παρά το γεγονός ότι στα αρχικά στάδια θεωρήθηκε εκτός κάδρου δευτέρου γύρου, εντούτοις αν και πέτυχε την είσοδο του στον β' γύρο δεν κατάφερε να πείσει τους πολίτες με πρόσχημα την αδυναμία του ΑΚΕΛ να διαχειριστεί την οικονομία. Στην πραγματικότητα τα ποσοστά που καταγράφει το κόμμα της αριστερά από το 2013 και εντεύθεν παρουσιάζουν σημαντική πτώση κυρίως γιατί δεν καταφέρνει να επανακτήσει την εμπιστοσύνη του κοινού.

Εσωτερική Διακυβέρνηση

Η νέα κυβέρνηση ανέλαβε καθήκοντα την 1η Μαρτίου 2023 υπό τις δεσμεύσεις ότι θα προχωρήσει σε σημαντικές πρωτοβουλίες για την αναβάθμιση της εσωτερικής διακυβέρνησης, εντάσσοντας τις δράσεις της σε ένα ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο εκσυγχρονισμού του κράτους και βελτίωσης της αποδοτικότητας των θεσμών. Βασικός στόχος της πολιτικής Χριστοδουλίδη ήταν η συνέχιση της προσπάθειας για ταχεία απονομή δικαιοσύνης, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών στους θεσμούς και η ενδυνάμωση της διαφάνειας. Η θέσπιση της Γραμματείας Παρακολούθησης Κυβερνητικού Έργου και κρίνεται θετικά καθώς πολλές μεταρρυθμίσεις εμποδίζονται συχνά από την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων και των υπηρεσιών.

Στο μέτωπο της δικαιοσύνης, το στοίχημα της ποιότητας και της επιτάχυνσης απονομής της δικαιοσύνης, πέραν της πρόσφατης πρότασης για την εισαγωγή του θεσμού της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης, δεν καταγράφηκε κάποια άλλη ενέργεια που θα πάει ένα βήμα μπροστά την επίλυση των πιο πάνω ζητημάτων, παρά το ότι υπεύθυνο για τη λειτουργία των δικαστηρίων είναι το Ανώτατο Δικαστήριο. Ενδεχομένως με πιο έντονη πολιτική πίεση, να μπορούσαν να δρομολογηθούν και άλλες απαραίτητες αλλαγές στα δικαστήρια

όπως η χρήση της τεχνολογίας και η ανέγερση νέου δικαστικού μεγάρου στη Λευκωσία.

Με θετικό πρόσημο καταγράφεται επίσης το ενδιαφέρον της κυβέρνησης για υλοποίηση της νομοθεσίας ρύθμισης του lobbying, παρά το ότι την ευθύνη έχει η Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς. Στα θετικά σημειώνεται επίσης η λήψη στοχευμένων μέτρων για την καταπολέμηση του φαινομένου του ξεπλύματος χρήματος και της αξιοποίησης εμπειρογνομώνων από τις ΗΠΑ.

Από την άλλη, δεν φάνηκε να υπάρχει διάθεση από την Κυβέρνηση για μηδενική ανοχή απέναντι σε φαινόμενα παραβίασης νομοθεσιών που ενισχύουν τη διαφάνεια και πιθανή διαφωνία με τον Γενικό Εισαγγελέα εκεί που θα προκύψει ανάγκη. Στα αρνητικά συγκαταλέγεται και η διαδικασία παύσης του Γενικού Ελεγκτή, στην οποία, αν και ο Πρόεδρος δεν ήταν εμπλεκόμενος, ο μέσος πολίτης είδε ως πλήγμα στο περί δικαίου αίσθημα και ότι ο Πρόεδρος θα μπορούσε να την αποτρέψει.

Παράλληλα, βρίσκονται σε εξέλιξη ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις που αφορούν στους θεσμούς του Γενικού Εισαγγελέα και του Γενικού Ελεγκτή, με στόχο τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας, της λογοδοσίας και της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητάς τους. Ωστόσο δεν τονίζεται επαρκώς από την Κυβέρνηση η ανάγκη ελέγχου των εξουσιών του Γενικού Εισαγγελέα.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση αναδεικνύεται ως κομβικός παράγοντας αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών από το κράτος και φαίνεται ότι η παρούσα κυβέρνηση δίνει ιδιαίτερη έμφαση. Μέχρι στιγμής, έχουν ψηφιοποιηθεί κρίσιμες διαδικασίες, όπως η έκδοση πιστοποιητικών και η εξ αποστάσεως εξυπηρέτηση πολιτών, με στόχο την ταχύτερη εξυπηρέτηση και την ενίσχυση της διαφάνειας.

Σημαντική πρόοδος καταγράφεται και στη διαχείριση του μεταναστευτικού, που αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της τελευταίας δεκαετίας. Μέσω συντονισμένων πολιτικών, η Κυβέρνηση έχει ενισχύσει τις υποδομές υποδοχής, προσφέροντας καλύτερες συνθήκες για τους αιτούντες ασύλου, ενώ έχει επιταχυνθεί και η διαδικασία εκδίκασης αιτήσεων με αποτέλεσμα πλέον οι απελάσεις να είναι μεγαλύτερες σε αριθμό από τις αφίξεις. Ωστόσο, υπάρχει ακόμη περιθώριο βελτίωσης στη στήριξη και στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών που βρίσκονται νόμιμα στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Οι προσπάθειες του Νίκου Χριστοδουλίδη και της πλειοψηφίας των υπουργών και υφυπουργών του στο εσωτερικό είναι φιλόδοξες και φιλότιμες. Επίσης τα άτομα της κυβέρνησης χαρακτηρίζονται σε μεγάλο βαθμό από ευγένεια και πραότητα, κάτι που χαρακτηρίζει και τον ίδιο. Από την άλλη Παρ' όλα αυτά υπήρξαν και σοβαρές αδυναμίες που περιόρισαν την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησής του. Η απειρία και η έλλειψη αποφασιστικότητας της κυβέρνησης

σε συνδυασμό με την αντιπολίτευση από τα δύο μεγάλα κόμματα, οδηγούν πολλές φορές σε αδυναμία υλοποίησης σημαντικών εξαγγελιών.

Παράλληλα, η υπερβολική έκθεση του Προέδρου σε κοινωνικές εκδηλώσεις και δημόσιες εμφανίσεις αποτελεί συχνά αντικείμενο κριτικής. Παρά το γεγονός ότι ο ίδιος, απαντώντας στην κριτική, υπέδειξε το ενδιαφέρον του να διατηρήσει την επαφή του με τους πολίτες, εντούτοις από πολλούς εκλήφθηκε ως επιδιωκόμενη προσπάθεια του Προέδρου να βρίσκεται στο προσκήνιο χωρίς να ενσκήπτει στο να δοθούν λύσεις στα πολυσύνθετα προβλήματα του Κράτους. Παράλληλα, η έλλειψη πειστικής δέσμευσης στη διαφάνεια και την αξιοκρατία αποτέλεσε πηγή έντονου σχολιασμού. Συγκεκριμένα, η επιλογή αρκετών ακατάλληλων προσώπων κατά καιρούς σε θέσεις εξουσίας θεωρήθηκε ως σημαντική αδυναμία. Τέλος, οι συνεχείς αναβολές και ναυάγια σε έργα που είχαν δρομολογηθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση, αποτέλεσαν επίσης σημαντικό παράγοντα δυσαρέσκειας αν και δεν μπορούμε να τοποθετηθούμε με ακρίβεια, τουλάχιστον ακόμη, για το ποιος φέρει την ευθύνη.

Εξωτερική Πολιτική: Στρατηγική και Συνεργασίες

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, με την πολύχρονη εμπειρία του ως διπλωμάτης, γνωρίζει καλά τις δυναμικές της ΕΕ, τη Μεγάλη Βρετανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μέση Ανατολή. Κατά τα πρώτα δύο χρόνια της θητείας του, η εξωτερική πολιτική της Κύπρου χαρακτηρίστηκε από μια προσεκτική και στρατηγική προσέγγιση, με ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση και ενίσχυση των σχέσεων της χώρας με τις Δυτικές χώρες. Ο βασικός στόχος του Προέδρου ήταν η εμβάθυνση της συνεργασίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες της Μέσης Ανατολής, προκειμένου να αναδειχθεί η Κύπρος ως ένας αξιόπιστος και στρατηγικός εταίρος.

Ο βασικός στόχος του Προέδρου είναι η εμβάθυνση της διμερούς συνεργασίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, εστιάζοντας σε κοινές αξίες όπως η ασφάλεια, η δημοκρατία και η περιφερειακή σταθερότητα. Η συνεργασία αυτή περιλαμβάνει τομείς όπως η άμυνα, η ενέργεια και η οικονομία, ενισχύοντας τη γεωπολιτική θέση της Κύπρου στην ευρύτερη περιοχή.

Στο Κυπριακό, ο Χριστοδουλίδης έχει επιδείξει την αποφασιστικότητά του για επανέναρχη των συνομιλιών, αποφεύγοντας κινήσεις που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως υποχωρητικές. Η πρόσφατη συνάντηση στην Νέα Υόρκη τον Οκτώβριο 2024 και η επερχόμενη τον Μάρτιο 2025 σχετικά με το Κυπριακό, καταδεικνύουν τη συνεχή προσπάθεια για μια πολυδιάστατη και βιώσιμη λύση του προβλήματος.

Παρά την έλλειψη απτών αποτελεσμάτων στο κυπριακό, εντούτοις φαίνεται πως δύσκολα κάποιος άλλος θα μπορούσε να επιτύχει περισσότερα σε αυτό το χρονικό διάστημα στην εξωτερική πολιτική. Παρά τις κοσμογονικές αλλαγές

που συμβαίνουν στο γεωπολιτικό τοπίο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά τη γνώμη μου απέφυγε το σοβαρό λάθος. Αν και δέχτηκε κριτική για την πλήρη ρήξη με τη Ρωσία αφενός και γιατί δεν διαχώρισε τη θέση του από το Ισραήλ σε κάποιες περιπτώσεις αφετέρου, σε αυτό το περιβάλλον δεν είμαι βέβαιος αν μπορούσε να πράξει διαφορετικά.

Συμπέρασμα

Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, παρά τις αρνητικές αντιδράσεις της κοινής γνώμης, εξακολουθεί να διατηρεί σημαντικές πιθανότητες επανεκλογής το 2028. Η εσωστρέφεια των μεγάλων κομμάτων, όπως το ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ, καθώς και η έλλειψη ισχυρών αντιπάλων στην πολιτική σκηνή, λειτουργούν υπέρ του.

Η επόμενη τριετία προφανώς θα είναι καθοριστική για το πολιτικό μέλλον του Προέδρου. Η υλοποίηση των υποσχέσεων του και η αποτελεσματική διαχείριση των εσωτερικών και εξωτερικών ζητημάτων θα καθορίσουν το αν θα μπορέσει να επανεκλεγεί και να αφήσει ένα θετικό αποτύπωμα στην ιστορία της Κύπρου.

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΔΥΟ ΕΤΩΝ

*Ειρήνη Πογιατζή
Πολιτικές Επιστήμες και Ιστορία*

Το Υπουργείο Εξωτερικών θεωρείται ένα από τα πιο νευραλγικά υπουργεία ενός κράτους. Πόσο μάλλον σε μία χώρα όπως η Κύπρος, της οποίας σχεδόν το 40% του εδάφους της βρίσκεται υπό κατοχή για 50 χρόνια. Η εξωτερική πολιτική του νησιού είναι άμεσα συνυφασμένη με το Κυπριακό πρόβλημα. Είναι για αυτό που η εκάστοτε κυβέρνηση οφείλει να ακολουθεί εξωτερική πολιτική η οποία να χαρακτηρίζεται από μεθοδικότητα, σοβαρότητα και αποτελεσματικότητα, να ορίζονται εφικτοί και συγκεκριμένοι στόχοι και να ακολουθείται πιστά ένα σταθερό πλάνο που να οδηγεί στην επίτευξη του τελικού στόχου που δεν μπορεί να είναι άλλος από την απελευθέρωση του νησιού πρωτίστως αλλά και την ομαλή, εύρυθμη και ποιοτική διαβίωση όλων των κατοίκων του νησιού.

Τα τελευταία δύο χρόνια η διακυβέρνηση της χώρας βρίσκεται στα χέρια του Νίκου Χριστοδουλίδη ο οποίος υπήρξε επί σειρά ετών διπλωμάτης στο εξωτερικό και εκλέχθηκε χωρίς την στήριξη των δύο μεγάλων κομμάτων. Ο ίδιος έχει θέσει από την αρχή συγκεκριμένους στόχους στα θέματα εξωτερικής πολιτικής αλλά και στο Κυπριακό. Θεωρεί πως η κυριαρχική ισότητα δύο οντοτήτων, τα δύο κράτη και η συνομοσπονδία ή άλλη διχοτομική επινόηση απορρίπτονται εκ προοιμίου και δεν αποτελούν επιλογές. Στόχος του είναι η λύση χωρίς στρατεύματα κατοχής, ξένες εγγυήσεις και επεμβατικά δικαιώματα, που να διασφαλίζει τις τέσσερις βασικές ελευθερίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Επιδιώκει την μετεξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας σε ένα ομοσπονδιακό, λειτουργικό κράτος, με ευρωπαϊκή φυσιογνωμία που να είναι πραγματικά ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος μέλος της ΕΕ.

Σχέσεις Αθηνών – Λευκωσίας

Σε αυτά τα δύο χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί δύο Διακυβερνητικές Σύνοδοι Ελλάδας – Κύπρου που έλαβαν χώρα σε Αθήνα και Λευκωσία αντίστοιχα και αποτελούν ενδείξεις του άρρηκτου δεσμού των δύο χωρών και πλαίσιο για την περαιτέρω ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας Ελλάδας και Κύπρου. Άκρως συμβολική, η φωτογραφία της δεύτερης Διακυβερνητικής έξω από το

Προεδρικό Μέγαρο στην Λευκωσία, που απεικονίζει τους Υπουργούς Ελλάδας και Κύπρου μαζί με τον Πρωθυπουργό της Ελλάδας και τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ανέκαθεν, οι σχέσεις Ελλάδας και Κύπρου έπαιζαν ουσιαστικό ρόλο στην ιστορική πορεία αυτού του τόπου.

Η Κύπρος ως ουσιαστικός πυλώνας σταθερότητας και αξιοπιστίας στην περιοχή της Μέσης Ανατολής

Στόχος της κυβέρνησης είναι η εδραίωση της Κύπρου ως ισχυρός εταίρος στην Ευρώπη και γενικότερα στην Μέση Ανατολή. Με την ανάληψη της εξουσίας η κυβέρνηση είχε και έχει να αντιμετωπίσει καινούργια δεδομένα στην περιοχή όπως ο πόλεμος στην Γάζα, στον Λίβανο, η πτώση του καθεστώτος στην Συρία. Στη σύγχρονη γεωπολιτική σκακιέρα η κυπριακή κυβέρνηση φαίνεται να στοχεύει στην ανάδειξη της Κύπρου ως ουσιαστικός πυλώνας σταθερότητας και αξιοπιστίας, κάτι το οποίο φαίνεται να επιτυγχάνει με πρωτοβουλίες όπως η «Αμάλθεια» που αφορά στη δημιουργία ενός θαλάσσιου διαδρόμου μέσω της Κύπρου, για απρόσκοπτη και ασφαλή παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας με τελικό προορισμό την Γάζα. Πρωτοβουλία που έτυχε αναγνώρισης αφού συμπεριλήφθηκε στο Κείμενο Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο ίδιος ο Γ.Γ. του ΟΗΕ χαιρέτησε την προσπάθεια και ο Πρόεδρος των ΗΠΑ απέστειλε συγχαρητήρια επιστολή στον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη.

Ξεκάθαρος δυτικός προσανατολισμός

Τα γεγονότα στην ευρύτερη περιοχή και ο πόλεμος Ουκρανίας-Ρωσίας δεν αφήνουν πολλά περιθώρια σε μικρά κράτη όπως η Κύπρος. Είναι ίσως η πρώτη φορά από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας που η χώρα έχει ξεκάθαρο δυτικό πολιτικό προσανατολισμό και έχει αναπτύξει τόσο στενούς δεσμούς με την Αμερική. Ο χειρισμός για τη διαλεύκανση των υποθέσεων των πολιτογραφήσεων και η επιλογή της συνεργασίας με τις ΗΠΑ (FBI, DOJ, INL) απάλλαξε την Κύπρο από την «ταμπέλα» της χώρας που ξέπλενε παράνομο χρήμα Ρώσων ολιγάρχων αλλά και ενίσχυσε τις σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ ΗΠΑ και Κύπρου. Μέσα σε αυτά τα δύο χρόνια είδαμε την άρση του εμπάργκο όπλων στην Κύπρο από τις Ηνωμένες Πολιτείες, είδαμε την υπογραφή του Προγράμματος Διμερούς Αμυντικής Συνεργασίας με τις Ένοπλες Δυνάμεις των ΗΠΑ, την πρόσκληση στον Νίκο Χριστοδουλίδη από τον Αμερικανό Πρόεδρο κ. Joe Biden (η τελευταία πρόσκληση προέδρου της ΚΔ στον Λευκό Οίκο ήταν το 1996), είδαμε την ένταξη της Κύπρου σε τρία αμυντικά προγράμματα με την υπογραφή του απερχόμενου προέδρου των ΗΠΑ Joe Biden (πρόγραμμα Διεθνών πωλήσεων Στρατιωτικού υλικού, πρόγραμμα παροχής πλεονάζοντος αμυντικού υλικού και στα προγράμματα που παρέχουν εκπαίδευση και εξοπλισμό στις εθνικές δυνάμεις ασφάλειας ξένων χωρών), τα οποία είναι καθοριστικά για τη θεμελίωση μιας ακόμα ισχυρότερης σχέσης ασφάλειας ανάμεσα στις δύο χώρες και απαραίτητα για τη διεύρυνση της συνεργασίας με την κυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ και με κάθε επόμενη αμερικανική

κυβέρνηση. Στην ενδυνάμωση αυτής της σχέσης διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο η Πρέσβειρα των ΗΠΑ στην Κύπρο κ. Julie D. Fisher η οποία φαίνεται να έχει άριστες σχέσεις με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη και να εργάζεται και να υποστηρίζει σθεναρά την εμβάθυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Κύπρος και Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Κύπρος θα έχει την προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης το πρώτο εξάμηνο του 2026. Η σύσταση για πρώτη φορά Υφυπουργείου Ευρωπαϊκών Θεμάτων το οποίο έχει και την ευθύνη για την διοργάνωση και διεκπεραίωση της Προεδρίας αποτελεί ένδειξη του πόσο σημαντική θεωρεί η κυβέρνηση την επιτυχία αυτής της Προεδρίας. Τον περασμένο Οκτώβριο πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Κύπρο η σύνοδος κορυφής των MED9 (συμμαχία εννέα μεσογειακών και νότιων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης) που έφερε στην Κύπρο σημαντικές προσωπικότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναμφίβολα η Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρώπης αποτελεί ευκαιρία ενίσχυσης του ρόλου της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε αλλά και προώθησης του κυπριακού προβλήματος.

Διεθνείς Σχέσεις

Θα πρέπει να τύχει αναφοράς η εκλογή της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΚΔ) ως μέλος του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΣΑΔ) του ΟΗΕ για την περίοδο 2025-2027. Αποτελεί σημαντικό ορόσημο για την κυπριακή διπλωματία, καθώς για πρώτη φορά στην ιστορία της, η ΚΔ εκλέγεται σε ένα εκ των σημαντικότερων σωμάτων του συστήματος του ΟΗΕ. Και είναι διπλά σημαντικό καθότι τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών της ΚΔ σήμερα καταπατούνται με την συνεχιζόμενη παράνομη Τούρκικη στρατιωτική κατοχή.

Η παρουσία του βασιλιά της Ιορδανίας στην σύνοδο κορυφής των MED9 στην Κύπρο, η μόλις πρόσφατη συνεργασία με Γαλλία στο πλαίσιο της κοινής τους δέσμευσης για παροχή βοήθειας στις ένοπλες δυνάμεις του Λιβάνου, οι άριστες σχέσεις με την Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η επίσκεψη Πρωθυπουργού της Μεγάλης Βρετανίας στο Προεδρικό μετά από 50 χρόνια μπορούν επίσης να θεωρηθούν μερικές από τις θετικές εξελίξεις σε επίπεδο διεθνών σχέσεων.

Η εξωτερική πολιτική που ακολουθεί η παρούσα κυβέρνηση τα τελευταία δύο χρόνια αφήνει θετικό πρόσημο. Οι επιλογές του Νίκου Χριστοδουλίδη μέχρι σήμερα, τόσο σε πρόσωπα όσο και σε αποφάσεις, μάλλον τον έχουν δικαιώσει. Θεωρώ ότι εάν πραγματικά αξιοποιηθούν οι δεξαμενές σκέψης της χώρας μας και δραστηριοποιηθούν περισσότερο ακαδημαϊκά «μυαλά», τότε θα μπορούμε να μιλούμε για μεγάλα και ουσιαστικά αποτελέσματα, ιδιαίτερα στο θέμα του Κυπριακού. Θεωρώ πως είναι εφικτό αφού υπάρχει η ικανότητα, δεν υπάρχουν

τα κομματικά βαρίδια και πιστεύω πως υπάρχει και η πραγματική θέληση για μεγάλα και ουσιαστικά αποτελέσματα.

Ο ΔΙΖΩΝΙΚΟΣ ΤΡΑΓΕΛΑΦΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΣΩΣΗ, ΞΑΝΑ, ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

*Σάββας Ιακωβίδης
Δημοσιογράφος, αρθρογράφος-αναλυτής*

Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Ν. Χριστοδουλίδης, μιλώντας στο ετήσιο τακτικό συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, (Αθήνα, 20/12/2024), αναφέρθηκε στα 50 χρόνια τουρκικής κατοχής της Κύπρου. «Δυστυχώς», διευκρίνισε, «είναι πολλά τα παραδείγματα στην παγκόσμια ιστορία, που αποδεικνύουν ότι το ζύγι του δικαίου δεν είναι πάντοτε ακριβές. Ίσως γιατί το δίκαιο του ισχυρού ενίοτε κυριαρχεί της ισχύος του δικαίου». Παρά ταύτα, συνέχισε, «με αιχμή του δόρατος το Διεθνές Δίκαιο προσπαθούμε, εργαζόμαστε, για να διασφαλίσουμε ένα βιώσιμο μέλλον για τον τόπο μας».

Ο Ν. Χριστοδουλίδης παραδέχτηκε πως, «ειδικά για τα μικρά κράτη, η επίκληση του Διεθνούς Δικαίου από μόνη της δεν μπορεί να οδηγήσει στον πολυπόθητο στόχο του τερματισμού της κατοχής και της επανένωσης της πατρίδας μας» και εισηγήθηκε να είμαστε απόλυτα ρεαλιστές. «Η επίτευξη του στρατηγικού στόχου της επίλυσης του Κυπριακού, προϋποθέτει και σειρά άλλων παραμέτρων (...) στη βάση πάντα κοινών συμφερόντων, γιατί το συμφέρον είναι αυτό που καθορίζει την εξωτερική πολιτική των κρατών». Αναφερόμενος στο Κυπριακό, ο Πρόεδρος υπογράμμισε ότι «επιμένει πρώτα και πάνω από όλα, σε λειτουργική και βιώσιμη λύση στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου, των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ, του διαπραγματευτικού κεκτημένου καθώς επίσης και των αρχών και αξιών της ΕΕ».

Προεκλογικά, ο Ν. Χριστοδουλίδης διασάλπισε ότι είναι ο γνήσιος εκφραστής και συνεχιστής της πολιτικής του προκατόχου του, Ν. Αναστασιάδη. Σε συνομιλίες-εκμυστηρεύσεις με τον Κώστα Ν. Χατζηκωστή, ιδρυτή του Συγκροτήματος ΔΙΑΣ, ο Ν. Αναστασιάδης του είπε: «Οι Τούρκοι δεν θα υποχωρήσουν. Θέλουν και άλλα. Τα βιώματα που απέκτησα τα τελευταία επτά χρόνια συνομιλιών (...) μου υπαγορεύουν ότι η διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία τελείωσε. Είναι ανέφικτη» («Επτά προεδρικά πορτραίτα. Τι συζήτησα με τους 7 Προέδρους της Κύπρου», εκδόσεις Γερμανός, σελ. 334 και 336, 343).

Ανέφικτη, η διζωνική ομοσπονδία, τελείωσε, οι Τούρκοι θέλουν κι άλλα, όμως... Ο Ν. Χριστοδουλίδης καθημερινά και μονότονα επιμένει ότι δεν υπάρχει άλλη λύση! Διερωτάται κάθε εχέφρων πολίτης: Μετά τις οδυνηρές υποχωρήσεις της ελληνικής πλευράς από το 1977 μέχρι σήμερα, πώς θα λειτουργήσει η διζωνική αφού παραβιάζει όλες τις αρχές και αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της οποίας η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος; Πού, πόσο και πώς οι αξίες της ΕΕ ταυτίζονται με την κραυγαλέα παραβίαση, διά της διζωνικής, θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών; Πώς συστοιχίζονται οι τέσσερις βασικές ελευθερίες της ΕΕ με την αφόρητη παραβίαση της παγκόσμιας αρχής, ένας άνθρωπος, μία ψήφος; Γιατί εξισώνεται η συντριπτική ελληνική πλειοψηφία με την τουρκική μειοψηφία;

Στις 24/4/2004, οι Έλληνες της Κύπρου – όχι η ηγεσία τους – έβαλαν φρένο στην ολέθρια κατολίσθηση με την απόρριψη του σχεδίου Ανάν. Και, δι' αυτού, ενταφίασαν όλες τις υποχωρήσεις της ελληνικής πλευράς - ειδικά τη διζωνική. Οι πολίτες διέσωσαν την Κυπριακή Δημοκρατία! Ήταν μία κλασική, μοναδική, ιστορική ευκαιρία για μια νέα, σωτήρια πορεία στο Κυπριακό. Ο Τ. Παπαδόπουλος αρνήθηκε να την εκμεταλλευτεί, επειδή σκεφτόταν τις επόμενες εκλογές. Ο Δ. Χριστόφιας, στη συνέχεια, προέβη σε ολέθριες συγκλίσεις. Ο Ν. Αναστασιάδης χαντάκωσε το Κυπριακό αποδεχθείς, ως μη όφειλε ότι, η μελλοντική, πιθανή ομοσπονδία θα ήταν όχι μετεξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά αποτέλεσμα χωριστών δημοψηφισμάτων (κοινό ανακοινωθέν με τον κατοχικό Έρογλου – 11/2/2014). Ο Ν. Χριστοδουλίδης επιμένει ανένδοτα στην διζωνική πεπατημένη επικαλούμενος, παραπλανητικά, το Κοινοτικό Κεκτημένο και τις αρχές της ΕΕ.

Ο Κύπριος Πρόεδρος υποστηρίζει πως «το Κυπριακό δεν μπορεί να επιλυθεί μόνο με την επίκληση του Διεθνούς Δικαίου. Η Τουρκία θα προχωρήσει στην επίλυση του αν αντιληφθεί ότι εξυπηρετούνται και δικοί της γεωστρατηγικοί στόχοι, που αγγίζουν κατά κύριο λόγο την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας», σημείωσε. Απορία: Ο Ν. Χριστοδουλίδης γνωρίζει καλύτερα από τους Τούρκους τους γεωστρατηγικούς στόχους τους; Η Τουρκία απέρριψε την διζωνική, που ήταν δική της επιλογή και απαιτεί λύση δύο κρατών. Ο Πρόεδρος επιμένει στην διζωνική με επιστροφή στο Crans Montana. Οι γεωστρατηγικοί στόχοι της Τουρκίας είναι κρυστάλλινοι και ΔΕΝ είναι αυτοί που υποθέτει ο Ν. Χριστοδουλίδης.

Από το 1956, διά των γνωστών εκθέσεων Νιχάτ Ερίμ μέχρι τον Νταβούτογλου, η Τουρκία δεν απέκρυψε ποτέ ότι απαιτεί να επανακτήσει-τουρκέψει την Κύπρο. Μετά τη συνάντησή του με τον απερχόμενο Αμερικανό Πρόεδρο, Μπάιντεν (30/10/2024), ο Πρόεδρος, σε δηλώσεις του, επισήμανε πως «οι εξελίξεις στην περιοχή επηρεάζουν ή λαμβάνονται υπόψη και στην οπτική των ΗΠΑ σε σχέση με την ανάγκη επανέναρξης των συνομιλιών, αλλά και το περιεχόμενο της λύσης του Κυπριακού». Και ότι, «ο ρόλος της Κυπριακής Δημοκρατίας στην περιοχή είναι ανάγκη όχι μόνο να διατηρηθεί, αλλά να ενισχυθεί περισσότερο».

Διατυπώνονται μερικά ερωτηματικά: Πώς να επαναρχίσουν συνομιλίες αφού χάσμα δυσθεώρητον χωρίζει τις δύο πλευρές; Πώς να υπάρξει πιθανή, βιώσιμη λύση αφού οι Τούρκοι απαιτούν δύο κράτη με δύο λαούς, και ο Ν. Χριστοδουλίδης επιμένει στην διζωνική; Αφού η «οπτική των ΗΠΑ» λαμβάνει υπόψη τις εξελίξεις στην περιοχή, αυτές όπως εκδηλώνονται, με την κατάρρευση του τυραννικού καθεστώτος Άσαντ ευνοούν, προς το παρόν, την Τουρκία. Αν οι ΗΠΑ λαμβάνουν υπόψη το περιεχόμενο της λύσης, αυτή θα προσιδιάζει προς τις τουρκικές αξιώσεις; Αφού ο ρόλος της Κύπρου πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί περισσότερο, αυτό σημαίνει τετραγωνισμό του Κυπριακού ώστε και οι «γεωστρατηγικοί στόχοι της Τουρκίας» να ικανοποιηθούν και η Κύπρος να παραμείνει, υποταγμένη, στη «σωστή πλευρά της Ιστορίας;».

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν τολμά να παραδεχτεί πως, διζωνική ομοσπονδία και δύο κράτη καταλήγουν στον ίδιο εφιάλτη: Στην κατάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και στον έλεγχο της από την Τουρκία. Ο διζωνικός τραγέλαφος δεν μπορεί να είναι λειτουργική λύση στο Κυπριακό. Υπεύθυνη, μακράς πνοής πολιτική Αθήνας-Λευκωσίας οφείλει να προνοεί συμφωνίες και αμυντικές συνεργασίες με τις ΗΠΑ, το Ισραήλ, τη Γαλλία, γειτονικές φιλικές χώρες. Πιθανή λύση στο Κυπριακό μπορεί να προέλθει: Πρώτον, δι' εμμονής στο Κοινοτικό Κεκτημένο και στη διεθνή νομιμότητα και μόνο. Δεύτερον, διά της απόρριψης της διζωνικής και επανατοποθέτησης του Κυπριακού ως διεθνούς προβλήματος τουρκικής εισβολής και κατοχής, εθνοκάθαρσης και παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τρίτον, διά της χάραξης νέας στρατηγικής απελευθέρωσης και διάσωσης, ξανά, της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε πλήρη, εναργή συντονισμό με την Ελλάδα. Τέταρτον, διά της τάχιστης αμυντικής θωράκισης της Κύπρου. Πέμπτον, η Κύπρος είναι το τελευταίο φυλάκιο του Ελληνισμού. Αν καταληφθεί και τουρκέψει, η Ελλάδα θα ακρωτηριασθεί. Έστω και τώρα, ο Ν. Χριστοδουλίδης καλείται να απευθυνθεί με άλλη γλώσσα στην Αθήνα.

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ: ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

*Νικολέττα Κουρούσιη
Πολιτική Επιστήμονας - Αναλύτρια*

Δύο χρόνια μετά την εκλογή του, ο Νίκος Χριστοδουλίδης συνεχίζει να χαράσσει την πορεία της Κύπρου, σε μια περίοδο γεμάτη προκλήσεις και ευκαιρίες, προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις υψηλές προσδοκίες που τον συνοδεύουν από την αρχή της θητείας του. Οι αποφάσεις της κυβέρνησής του έχουν διαμορφώσει το πολιτικό και οικονομικό τοπίο, επηρεάζοντας την καθημερινότητα των πολιτών και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας.

Από τη σταθερότητα στην οικονομία μέχρι τις σημαντικές πρωτοβουλίες στο πεδίο της διπλωματίας, η παρούσα κυβέρνησή έχει καταφέρει να ενισχύσει το γεωπολιτικό αποτύπωμα της Κύπρου, αλλά ταυτόχρονα βρίσκεται αντιμέτωπη με ανοιχτά ζητήματα που απαιτούν αποφασιστικότητα και στρατηγική διαχείριση.

Με δεδομένα αυτά, ας εξετάσουμε τους βασικούς τομείς της διακυβέρνησής, αναδεικνύοντας τις επιτυχίες, τις προκλήσεις και τις προοπτικές για το μέλλον.

1. Εξωτερική Πολιτική και Κυπριακό

Η Εξωτερική Πολιτική αποτελεί τον κατεξοχήν τομέα όπου η Κυβέρνηση Χριστοδουλίδη έχει καταγράψει μέχρι στιγμής τις μεγαλύτερες επιδόσεις.

Μέσα από τις πρωτοβουλίες και ενέργειες της παρούσας διακυβέρνησης, η Κύπρος ανέδειξε τον γεωστρατηγικό της ρόλο στη διατήρηση της σταθερότητας στη Μέση Ανατολή, αλλά και ως γέφυρα ΕΕ - αραβικού κόσμου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η διεύρυνση των σχέσεων με χώρες του Κόλπου και της Ασίας για την προώθηση εμπορικών και ενεργειακών συμφωνιών, η διατήρηση και ενίσχυση των πολύ καλών σχέσεων με το Ισραήλ, την Αίγυπτο και τις πλείστες αραβικές χώρες, η ενεργοποίηση του σχεδίου «Εστία» στις κρίσεις στο Σουδάν και το Ισραήλ, με την Κύπρο να λειτουργεί ως διαμετακομιστικός ανθρωπιστικός σταθμός, η συμβολή της στην αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Γάζα με το πρόγραμμα «Αμάλθεια», αλλά και ο ρόλος της στην επίτευξη της συμφωνίας ΕΕ - Λιβάνου.

Τα τελευταία δύο χρόνια, οι σχέσεις ΗΠΑ-Κύπρου έχουν ενισχυθεί σημαντικά, με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη να εδραιώνει τον δυτικό προσανατολισμό της χώρας. Η συνεργασία με το FBI στην καταπολέμηση της διαφθοράς ενίσχυσε την εμπιστοσύνη, ενώ η υπογραφή συμφωνίας αμυντικής συνεργασίας τον Σεπτέμβριο του 2024, η διενέργεια του πρώτου γύρου στρατηγικού διαλόγου τον περασμένο Οκτώβριο, η πρόσκληση του Προέδρου Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο, η συμπερίληψη της Κύπρου σε πολυμερή στρατιωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα υπό την αιγίδα των ΗΠΑ, επιβεβαιώνουν την αναβάθμιση της συνεργασίας. Παράλληλα, συζητείται η αναβάθμιση της Αεροπορικής Βάσης «Ανδρέας Παπανδρέου», η ένταξη της Κύπρου στο Visa Waiver Program και η μελλοντική ένταξη της Κύπρου στο NATO, παρά τα εμπόδια που θέτει η Τουρκία. Σημαντική εξέλιξη αποτελεί η ένταξη της Κύπρου σε τρία αμυντικά προγράμματα των ΗΠΑ με Προεδρική Απόφαση του Προέδρου Τζο Μπάιντεν, λίγο πριν αποχωρήσει από τον Λευκό Οίκο.

Η αναβαθμισμένη σχέση της Κύπρου με τις ΗΠΑ ενισχύει την ασφάλεια, την οικονομία και τη γεωπολιτική της επιρροή, παρέχοντας αμοιβαία οφέλη.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι παρά τη διπλωματική αναβάθμιση, το Κυπριακό παραμένει ένα από τα πλέον σύνθετα και άλυτα ζητήματα, με την κατάσταση να συνεχίζει να βρίσκεται σε στασιμότητα και την Τουρκία να προωθεί τη λύση των δύο κρατών.

Η Κυβέρνηση Χριστοδουλίδη έχει επιδιώξει τη μεγαλύτερη εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως παράγοντα πίεσης προς την Τουρκία, προσπαθώντας να καταστήσει το Κυπριακό ευρωπαϊκό ζήτημα. Παρά τη διεθνή στήριξη, ωστόσο, η απουσία ουσιαστικής προόδου επιβεβαιώνει τις δυσκολίες που υπάρχουν στο διαπραγματευτικό πλαίσιο.

2. Οικονομική Πολιτική και Ανάπτυξη

Η κυπριακή οικονομία παραμένει ανθεκτική παρά τις διεθνείς προκλήσεις, με συνεχείς αναβαθμίσεις από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης. Εντούτοις, η ακρίβεια και οι πιέσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνεχίζουν να επιβαρύνουν τους πολίτες.

Στα θετικά στοιχεία καταγράφονται η σταθερή οικονομική ανάπτυξη, παρά τις προκλήσεις που προκάλεσαν ο πληθωρισμός και οι διεθνείς κρίσεις, η στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Ωστόσο, οι προκλήσεις παραμένουν μεγάλες. Η ακρίβεια, που σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζει τα όρια της αισχροκέρδειας, συνεχίζει να επιβαρύνει τα νοικοκυριά. Παράλληλα, οι μισθολογικές αυξήσεις δεν συμβαδίζουν με τον ρυθμό αύξησης του κόστους ζωής, δημιουργώντας επιπλέον πιέσεις στους εργαζόμενους. Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου, τον

περασμένο Δεκέμβριο, όπου το 40% των Κυπρίων έκρινε ως τα σημαντικότερα ζητήματα που αντιμετωπίζει η Κύπρος την άνοδο των τιμών, τον πληθωρισμό και το κόστος διαβίωσης.

Παράλληλα, το στεγαστικό ζήτημα, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως η Λεμεσός, έχει μετατραπεί σε έναν από τους μεγαλύτερους πονοκεφάλους για τη μεσαία τάξη, ειδικά για τους εργαζομένους του ιδιωτικού τομέα. Η αυξημένη αγορά ακινήτων από ξένους επενδυτές έχει συμβάλει στην αύξηση των τιμών, καθιστώντας την ιδιοκτησία ακινήτων δυσπρόσιτη για τους Κύπριους.

Οι μέχρι στιγμής συντηρητικές προσεγγίσεις της κυβέρνησης δεν έχουν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, με αποτέλεσμα οι πολίτες, και κυρίως οι νέοι, να αντιμετωπίζουν μια δύσκολη πραγματικότητα που περιορίζει τις προοπτικές τους.

3. Διακυβέρνηση, Θεσμοί και Διαφάνεια

Παρά το γεγονός πως η διαφάνεια και η ενίσχυση των θεσμών βρίσκονται στο επίκεντρο του κυβερνητικού αφηγήματος, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές αδυναμίες.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους, με στόχο τη μείωση της γραφειοκρατίας, οι δικαστικές μεταρρυθμίσεις για την ταχύτερη απονομή δικαιοσύνης και η ενίσχυση μηχανισμών ελέγχου στη δημόσια διοίκηση, συγκαταλέγονται στα θετικά στοιχεία.

Παρά τις βελτιώσεις, ωστόσο, ζητήματα διαφθοράς και αδιαφάνειας παραμένουν, με τους πολίτες να διατηρούν χαμηλή εμπιστοσύνη στους θεσμούς, ενώ η δημόσια διοίκηση εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προβλήματα αποδοτικότητας.

Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε ακόμη ο τρόπος διαχείρισης της υπόθεσης του Γενικού Ελεγκτή, Οδυσσέα Μιχαηλίδη, καθώς και ο διορισμός συμβούλων από το στενό οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον του Προέδρου. Επιπλέον, το ζήτημα των πολλαπλών συντάξεων προκάλεσε έντονη κοινωνική δυσαρέσκεια, με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη να μην αποποιείται τη μηνιαία σύνταξη του δημοσίου υπαλλήλου.

Η αδιαφάνεια και η χαμηλή εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς αποτελούν προκλήσεις που χρήζουν πιο δυναμικής αντιμετώπισης.

Προοπτικές και Προκλήσεις για το Μέλλον

Η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη έχει καταφέρει να ενισχύσει τη διεθνή θέση της Κύπρου και να προωθήσει σημαντικές οικονομικές πολιτικές, ωστόσο, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις στο εσωτερικό μέτωπο.

Η ακρίβεια, το στεγαστικό ζήτημα και η διαφθορά παραμένουν καίρια προβλήματα που επηρεάζουν την κοινωνία και δοκιμάζουν την αξιοπιστία της κυβέρνησης.

Οι επόμενοι μήνες θα είναι καθοριστικοί για το αν θα μπορέσει η κυβέρνηση να μετατρέψει τις εξαγγελίες σε απτές λύσεις που θα βελτιώσουν την καθημερινότητα των πολιτών. Η επιτυχία της δεν θα κριθεί μόνο από τη διεθνή της εικόνα, αλλά από το αν μπορεί να ανταποκριθεί στις άμεσες ανάγκες των Κυπρίων πολιτών, δημιουργώντας ένα πιο δίκαιο, διαφανές και βιώσιμο μέλλον για τη χώρα.

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ: ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΦΑΠΤΟΜΕΝΗΣ

*Σωτήρης Κάττος
PhD, Political Sociology, Senior Fellow CCEIA*

Έχουν περάσει δύο χρόνια από την άνοδο στην εξουσία του κου Νίκου Χριστοδουλίδη. Ο κος Χριστοδουλίδης εξελέγει Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας με κυρίαρχο σύνθημα την αναγκαιότητα για αλλαγή της κοινωνικής και πολιτικής νοοτροπίας στο νησί, προσδίδοντας στην αναγκαιότητα αυτή υπαρκτές προϋποθέσεις. Διαφάνεια και σεβασμός στα μέλη της κυπριακής πολιτείας και κοινωνίας ήταν το κυρίαρχο επικοινωνιακό του πολιτικό μήνυμα. Η υποψηφιότητα του απηχούσε ένα εν δυνάμει πολιτικό παρεμβατισμό και δημιουργικό κοινωνικό ακτιβισμό προς όφελος της κυπριακής κοινωνίας και γενικότερα την διαφύλαξη του καλώς νοούμενου δημόσιου συμφέροντος.

Οι πολιτικές του διακηρύξεις στόχευαν επιμελώς στην διαφοροποίηση και μεγιστοποίηση των πολιτικών διανυσμάτων προς όφελος της κοινωνίας. Λαμβάνοντας υπόψη την διεφθαρμένη δεκάχρονη διακυβέρνηση Αναστασιάδη, της οποίας ο σημερινός πρόεδρος υπήρξε μέλος, τα τελευταία πέντε χρόνια ως Υπουργός Εξωτερικών, η ιδιότητα αυτή του προσέδωσε την δυνατότητα και ευχέρεια πολιτικής αποστείρωσης από την εσωτερική δημόσια σφαίρα και τα διεφθαρμένα τεκταινόμενα της προεδρίας Αναστασιάδη, όπου η άνιση κατανομή προνομίων και δικαιωμάτων προς όφελος των ολίγων και εις βάρος των πολλών ήταν η κυρίαρχη πολιτική νόρμα. Με μαθηματικούς όρους και κατά αναλογία η πολιτική του συμπεριφορά συνέπιπτε με την τριγωνομετρική έννοια της εφαπτομένης. Εφάπτεται του κύκλου αλλά εκτός αυτού. Τουτέστιν μεθερμηνευόμενο, εφάπτεσαι της δημόσιας σφαίρας αλλά εκτός αυτής.

Δύο χρόνια πολιτικού χρόνου έχουν παρέλθει από την ανάληψη των προεδρικών του καθηκόντων. Ιστορικά μικρός χρόνος, πολιτικά αρκετός για μια πρώτη εκτίμηση και αποτίμηση της διακυβέρνησης του.

Πρώτη γενική παρατήρηση η συνέχιση της πρακτικής της πολιτικής εφαπτομένης με σημειολογικές παρεμβάσεις αποκατάστασης της, όταν η πολιτική εφαπτομένη διακυβεύεται.

Η συμπεριφορά της πολιτικής εφραπτομένης προστατεύει *ipso facto* το πολιτικο-κοινωνικό *status quo*. Ενισχύει περαιτέρω τον ολιγαρχικό οικονομικό καθεστωτισμό που η ίδια εκτρέφει και αναπαράγει. Πρώτιστα διαφυλάσσει όμως την πολιτική αποστείρωση του κυρίου Χριστοδουλίδη.

Θα σταθώ σε συγκεκριμένα θέματα των οποίων η διαχείριση που έτυχαν σε αυτό το νησί διαχρονικά όχι μόνο καθοδηγούνται αλλά και ορίζονται από τους χρόνιους, τις εκάστοτε ολιγαρχίες και που στα δύο χρόνια της διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη ο ρόλος τους έχει ενισχυθεί.

Το ιδεολόγημα της πράσινης μετάβασης ως ο κυρίαρχος νομιμοποιητικός μηχανισμός ενός νέου οικονομικού υποδείγματος οδηγεί στην δημιουργία ενός διάχυτου κοινωνικοοικονομικού περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών με μια άνευ προηγουμένου οικονομική και πολιτική δουλεία επί των πολλών από την θεσμοθετημένη διαπλοκή των κύριων παρόχων των ούτω καλούμενων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθότι στοχεύουν και στην αποψίλωση δασών, περίπτωση Μαθιάτη. Ενός ιδεολογήματος που στην ουσία δεν ενοχλείται καθόλου από την αποψίλωση του φυσικού πρασίνου, όπως τα δάση [Μαθιάτης] και χώρων εκτεταμένου πρασίνου [Μενεού], στην αντικατάσταση τους με φωτοβολταϊκές αντισταθμικές κατασκευές.

Θα σταθώ ιδιαίτερα στην περίπτωση Ακάμα, όπου ο κος Χριστοδουλίδης θυσίασε τον υπουργό του, τον έντιμο, ικανό και αξιοπρεπή, κόν Πέτρο Ξενοφώντος για να διαφυλάξει τις κατά παράβαση της σύμβασης ατασθαλίες της στον Ακάμα σε βάρος του οικείου περιβάλλοντος. Η εργολαβική αυτή εταιρία τυχαίνει να είναι και ένας από τους κύριους παρόχους ΑΠΕ στα ενεργειακά δρώμενα στο νησί.

Καταπονούν και περιορίζουν το φυσικό πράσινο. Η κερδοσκοπική τους φρενίτιδα η πυξίδα πλοήγησης τους.

Ουδείς από τους θεσμικούς παράγοντες λέει τους πραγματικούς λόγους για την τόσο μεγάλη και αδικαιολόγητη καθυστέρηση έλευσης φυσικού αερίου σε μια τόσο μικρή οικονομία;

Ουδείς από τους θεσμικούς παράγοντες αναφέρεται στα οικονομικά δώρα προς τους παρόχους των "ΑΠΕ", όπως παραχώρηση κρατικής γης ενώ αρνείται στην ΑΗΚ, μη κερδοσκοπικός δημόσιος οργανισμός κοινής ωφέλειας, την ίδια μεταχείριση.

Ουδείς από τους θεσμικούς παράγοντες μας λέει την επιδότηση που παίρνουν οι 9 παροχοί από το Ταμείο ΑΠΕ με ανώτατη τιμή χρέωσης προς την ΑΗΚ τα 11σεντς/κβω και γιατί την παίρνουν; Η επιδότηση ανέρχεται γύρω στα 19-20 σεντς /κβω. Την οποία ουσιαστικά επιβαρύνεται ο καταναλωτής. Και δεν την επωφελείται η κοινωνία.

Ουδείς από τους Θεσμικούς παράγοντες λέει γιατί δεν επέτρεπαν για τόσο καιρό στην ΑΗΚ να υλοποιήσει δικά της επενδυτικά προγράμματα ΑΠΕ. Και ουδείς λέει ότι ο κύριος λόγος της τιμολογιακής αστάθειας της ενέργειας οφείλεται στην αστάθεια των καιρικών συνθηκών οι οποίες επηρεάζουν την παραγωγή ΑΠΕ και καθιστούν προβληματική την αποθήκευση τους. Νοοτροπίες Καζίνο στην παραγωγή ενέργειας σε αντίθεση με τους υδρογονάνθρακες και το πολιτικά προβλέψιμο κόστος παραγωγής και αποθήκευσης τους, με όλες τις θετικές οικονομικές συνέπειες μέσα από τον περιορισμό της παραμετρικής γεωστρατηγικής αβεβαιότητας.

Ουδείς από τους Θεσμικούς παράγοντες μας λέει γιατί η τιμή του Μαζούτ το 2014 κυμαινόταν στα \$112 το βαρέλι και η λιανική τιμή πώλησης το ίδιο χρόνο της βενζίνης 95 οκτανίων στο νησί ήταν 1.40ευρώ σεντς το λίτρο, ενώ σήμερα το 2024 η τιμή του Μαζούτ κυμαίνεται στα\$ 82 και η τιμή της ίδιας βενζίνης στα ίδια επίπεδα τιμών, δηλαδή γύρω στο 1.40ευρ.

Με την εισαγωγή φυσικού αερίου, [μόνο στο νησί της διάχυτης διαφθοράς έχει καταστεί η δυνατότητα εισαγωγής του το σύγχρονο γεφύρι της Άρτας], θα είχαμε και φτηνό ηλεκτρικό ρεύμα, θα εξέλειπαν οι λόγοι της ύπαρξης των κερδοσκοπικών ΑΠΕ και της παράνοιας για τα φωτοβολταϊκά, και φτηνότερο καύσιμο για την αδιαμφισβήτητη τεχνολογικά μηχανή εσωτερικής καύσης.

Θα αποφεύγετο επίσης το επάρατο διαβολικό χαράτσι των ρύπων των 500εκ.ευρώ ετησίως.

Όλα αυτά οι Θεσμικοί παράγοντες, ως στυλοβάτες της κατ' επίφαση μετάβασης στη "Πράσινη Μετάβαση", υπηρετούν την αισχροκέρδεια των 9 παρόχων "ΑΠΕ" και στηρίζουν το αφήγημα της τόσο επιβαρυντικής για το περιβάλλον μπαταρίας, οδηγώντας τα μεσαία και χαμηλά στρώματα σε απόγνωση.

Σε συνάρτηση με τα πιο πάνω έχουμε και τις ανακλήσεις 80.000 και πλέον αυτοκινήτων που εκτιμάται ότι μπορεί να εκτοξευθούν και μέχρι τις 200.000 επικαλούμενοι λόγους ασφάλειας για προβληματικούς αερόσακους. Οι προβληματικοί αερόσακοι ήταν γνωστοί από το 2014. Μου θυμίζει την λαϊκή θυμοσοφία, «τώρα που βρήκαμε παπά ας θάψουμε πεντεξη».

Η παρούσα ανάδειξη του προβλήματος με τόσο μεγάλο αριθμό επηρεαζόμενων οχημάτων και το μεγάλο κόστος αντικατάστασης κατά την άποψη μου λειτουργεί εκβιαστικά για αγορά ηλεκτρικού αυτοκινήτου, το οποίο είναι και ακριβό και αμφιβόλου αξιοπιστίας όπως οι τελευταίες στατιστικές και προβληματισμοί της διεθνούς αυτοκινητοβιομηχανίας αναδεικνύουν, [π.χ., βλ. TOYOTA].

Όλα στη υπηρεσία της προεδρικής νοοτροπίας της πολιτικής εφραπτομένης.

Ουδείς θεσμικός παράγοντας διερωτάται την άνευ προηγουμένου γενική κοινωνική αναστάτωση και ταλαιπωρία. Προφανώς κάποιος εύλογα θα διερωτηθεί ότι η απόφαση αυτή εντάσσεται μέσα στο πλαίσιο της οδικής ασφάλειας.

Οι κοινωνίες συγκροτούνται και οργανώνονται στην βάση της συστηματικής παραγωγής και παραδοχής αποτελεσμάτων, αυτό που ονομάζεται στην αγγλική, *The Probabilistic Model*, και όχι το νομοτελειακό και ακυρωτικό της ανθρώπινης βούλησης και ελευθερίας, *Deterministic Model*, που με υπερβάλλοντα ζήλο έχει υιοθετήσει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη.

Κοινή λογική επιβάλλει το ερώτημα. Πόσα περιστατικά υπήρξαν από το 2014 που απείλησαν οδηγούς και συνεπιβάτες; Και εδώ παρυσφύει πάλι η νοοτροπία της προεδρικής πολιτικής εφαπτομένης.

Σε ότι αφορά το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αδειάζει δημόσια ο κος Χριστοδουλίδης τον αρμόδιο υπουργό του γιατί τόλμησε το αυτονόητο μέσα στα πλαίσια της αρχής της νομιμότητας. Αναφέρθηκε στις οφειλές εκατομμυρίων ευρώ ιστορικού σωματείου προς το ΤΚΑ, που ήταν ήδη σχετική είδηση στον ημερήσιο τύπο όπως και άλλων αθλητικών σωματείων. Αισθάνθηκε μέσα στα νοηματικά πλαίσια της πολιτικής εφαπτομένης και πολιτικής σημειολογίας η ακύρωση αυτή.

Και τελευταίο αφήνω το ΓΕΣΥ. Επί προεδρίας Νίκου Χριστοδουλίδη το ΓΕΣΥ χάνει δυναμικά τον δημόσιο του χαρακτήρα. Αποδυναμώνονται και απαξιώνονται τα Δημόσια Νοσηλευτήρια και ενισχύονται ιδιωτικές εταιρίες όπου μέσα στα πλαίσια της κυριαρχίας της προεδρικής πολιτικής εφαπτομένης επιβάλλουν την βούληση τους στον ΟΑΥ. Για παράδειγμα επιβαρύνουν τα Δημόσια Νοσηλευτήρια με Τμήματα Πρώτων Βοηθειών και αρνούνται να επιβάλλουν ισομερή κατανομή της φροντίδας αυτής και στα ιδιωτικά νοσηλευτήρια. Ως συνέπεια δημιουργείται η άνιση κατανομή των πόρων προς όφελος των ιδιωτών. Το ΓΕΣΥ επί προεδρίας Χριστοδουλίδη χάνει τον κοινωνικό και δημόσιο χαρακτήρα του. Το οδηγεί σταθερά στην ακύρωση του ως ιδιοκτησία της κυπριακής κοινωνίας.

Εν κατακλείδι, κοινωνιολογική επιστημονική μαρτυρία σημειώνει την απουσία συστηματικής σχέσης μεταξύ κατόχων θέσεων εξουσίας και ευφύιας.

Και την μαρτυρία αυτή την συνδράμει χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ο Πρόεδρος της πολιτικής εφαπτομένης. Με ό,τι αρνητικό συνάγεται και συνεπάγεται για την προοπτική του νησιού.

Editorial Team: Andreas Theophanous (Editor)
 Michalis Kontos
 Yiannos Katsourides
 Christoforos Christoforou
 Styliana Petrou

IN DEPTH
Bimonthly Electronic Newsletter

Cyprus Center for European and International Affairs (CCEIA)
University of Nicosia

Makedonitissis 46, CY-2417, Engomi, Cyprus

P.O. Box 2405, CY-1700 Nicosia, Cyprus

T: +357 22841600 F: +357 22357964

E: cceia@unic.ac.cy

W: <http://cceia.unic.ac.cy> www.emgr.unic.ac.cy

ISSN (online) 2421-8111

9 772421 811107
